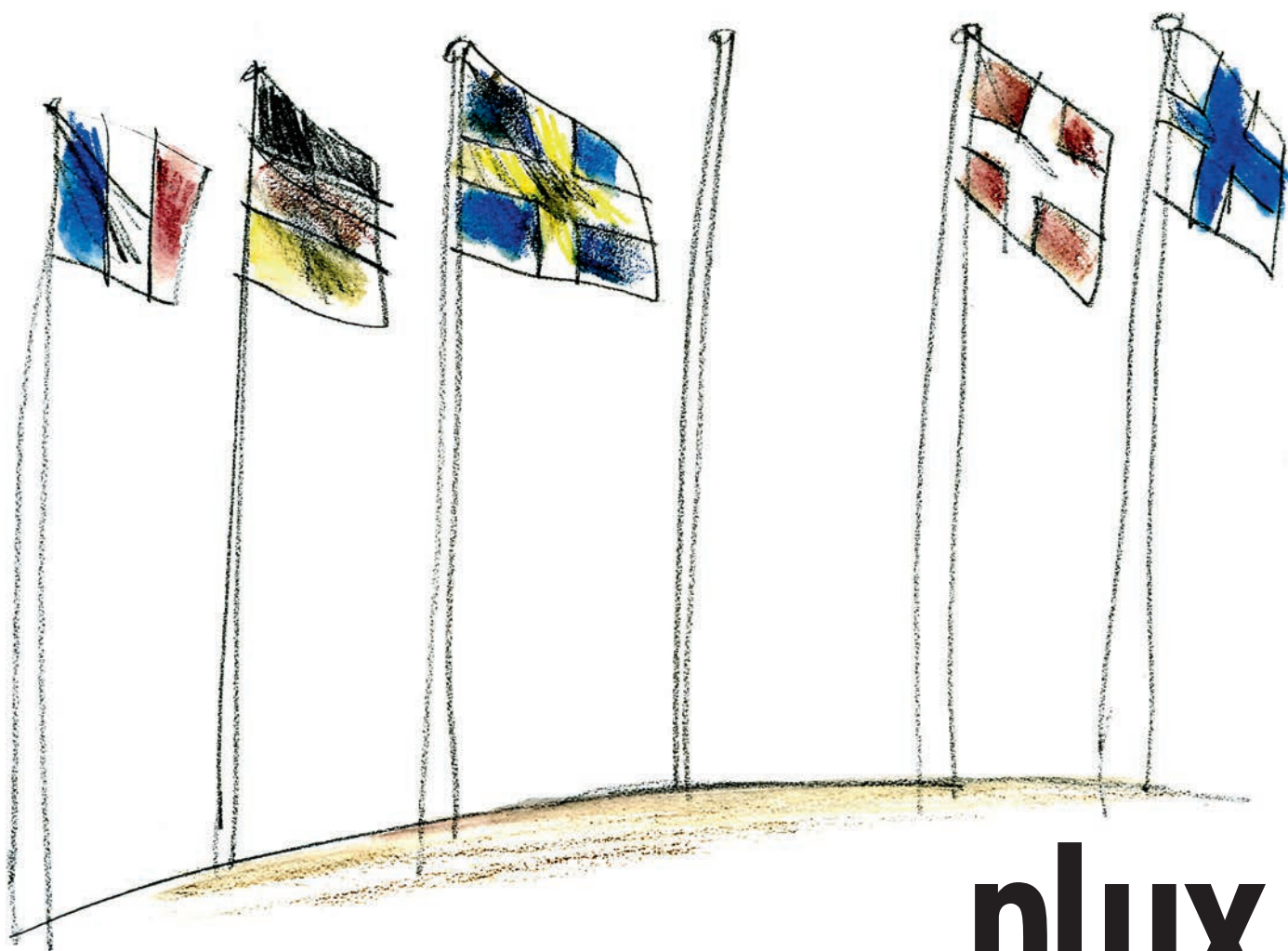

plux

Hovedsakelig harmløs. Den norske modellen i Brussel.

Kjetil Wiedswang og Per Elvestuen

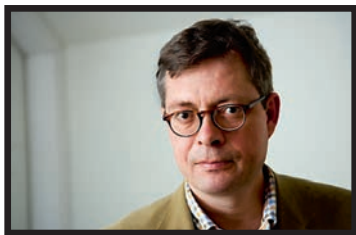
Europautredningen
Utvalget for utredning av Norges avtaler med EU

OM RAPPORTEN

Rapporten er skrevet på oppdrag for Europautredningen. Innholdet i rapporten er forfatterens ansvar. Rapportene er å betrakte som et innspill til utredningen og reflekterer ikke Europautredningens synspunkter.

VAREFAKTA

Kjetil Wiedswang

Kjetil Wiedswang (f. 1955) er kommentator i Dagens Næringsliv. Han jobbet som korrespondent for DN i Brussel mellom 2003 og 2006, tidligere i London.

Han rakk å være hjertelig engasjert i kampen mot norsk medlemskap i EEC i 1972 og opplevde et av sine ungdoms mer lykkelige øyeblikk utpå kvelden den 25. september dette året, da en av deltakerne på den lille valgvaken, Erik Solheim, hadde regnet seg frem til at det nok ble nei-flertall likevel, selv om pilen på fjernsynsskjermen hadde tippet over mot ja-siden.

I 1994 stemte han ja til norsk medlemskap i Europaunionen, tross en viss sans for britisk kritikk av EUs tendenser til overstatlig økonomisk styring.

Han har skrevet bøker om pornografi, japper, gonzojournalistikk og et par om juletradisjoner – blant annet – og har ned gjennom årene deltatt på rundt et halvt snes møter i klubben Mardinor.

Per Elvestuen

Per Elvestuen (født 14. august 1962) var i mange år særlig kjent for sine karikaturer i Dagens Næringsliv, der han var fast avistegner i mer enn 20 år. Han skrev også reportasjer og artikler, ofte illustrert med egne tegninger.

Sammen med Eskil Engdal, Åge Winge, Bjørn Gabrielsen og Kjetil Wiedswang utviklet Elvestuen en egen sjanger av Gonzo-journalistikk på norsk. Inspirert av Hunter S. Thompson og Ralph Steadman i blant annet Rolling Stone Magazine på 1960- og 1970-tallet.

Han har illustrert og gitt ut flere bøker.

Elvestuen ble kåret til Årets avistegner i 2003.

Leopold

boomtown

lobbyister

Innhold

- 3 Varefakta**
- 7 Plux**
Om Place du Luxembourg en varm kveld i april.
- 8 Europas kvarter**
Om EU-maktens hjerte.
- 8 Speilet av Norge**
Om Norges største utenriksstasjon og den norske modellen i eksil.
- 9 De utvalgte**
Om norske praktikanter i EU-byen og deres erfaring i å være innenfor og utenfor.
- 9 Arbeidsmarkedets elitedivisjon**
Om idealisme, karrieremuligheter og tvisyn på det europeiske prosjektet.
- 15 Med nedtrukket nisselue**
Om nordmennene som kom til Brussel før folkeavstemningen i 1972 og klubben Mardinor.
- 15 Snakk om noe hyggelig!**
Om da Norge sa nei igjen – og golf.
- 17 Ikke-så-annerledeslandet**
Om det normalt europeiske i å være liten.
- 17 Stereotypiene**
Om det normalt europeiske i å være sær.
- 18 Norge og Berlaymonsteret**
Om europeismen og Napoleon.
- 18 Gas-gas-gas**
Om da Norge fikk så hatten passet (I): Gass til Europa.
- 19 Sibirske tilstander**
Om da Norge fikk så hatten passet (II): Laks.
- 20 Å brenne sitt lys**
Om hva som senere skjedde med mannen som ga Norge så hatten passet.
- 21 Eurobarometerstanden**
Om det normalt europeiske i å være EU-skeptiker.
- 21 Annerledes-annerledes**
Om ulike måter å mislike EU.
- 22 Tabloidkorsfarerne**
Om *Save our mugs!*-kampanjen og andre korstog.
- 22 Bak linjene**
Om å ligge lett kamuflert bak fiendens linjer og rapportere hjem på en dårlig felttelefon.
- 23 Opplysning, tran og tunneler**
Om jakten på norske seiere i det europeiske spillet.
- 24 Krigsskip og esel**
Om "Tannlegen", "Kofi Annan" og andre metoder for å påvirke EU.
- 25 Praktikerne**
Om EU-entusiastene som laget hvert sitt lobbykontor i Brussel.
- 26 Toppklatreren**
Om hvordan Frederic Hauge begynte med pipeklatring og siden ble en sær effektiv EU-påvirker.
- 27 Vaktbikkjer i bånd**
Om hvorfor fire av ti journalister i Brussel har reist hjem.
- 28 Hovedsakelig harmløs**
Om hva de synes om oss – på et vis.
- 31 Et sted å være**
Om mannen som virkelig forsto EU-dynamikken: Olav Thon.
- 32 Norsk utakt**
Om gettoen i Waterloo og tette kanaler til Norge når EU bestemmer seg.
- 32 Dot-No!**
Om innenforskap, utenforskap – og den gode følelsen av å ha 3.000 milliarder kroner på bok.

Dressed
for
business
and
pleasure

plux

Hovedsakelig harmløs. Den norske modellen i Brussel.

Kjetil Wiedswang og Per Elvestuen

Da Norge på 1990-tallet ble med i det Europeiske Økonomiske Samarbeidsområdet, sluttet Europaunionen å være utenriks og ble norsk politikk.

Etter hvert som nasjonen oppdaget hvordan dette hang sammen, vokste den norske EU-delegasjonen i Brussel til å bli Norges største utenriksstasjon – og et speil av departementene hjemme i Oslo. Samtidig opprettet LO og NHO, KS, Statoil, Hydro, avholdsfolket, norske regioner og mange flere kontorer i EU-hovedstaden.

I kvartalene rundt Place du Luxembourg (*plux* på twittersk) – den unge europaelitens vannhull, ryktebørs og sjekkested – er det vokst frem en miniatyrtugave av ”den norske modellen” i eksil.

I dag er det et par hundre nordmenn som på heltid lytter i EU-korridorene, er vertskap for talløse norske delegasjoner på Brussel-besøk og forsøker å påvirke unionen.

De fleste opplever at Europa betraktet fra Brussel ser annerledes ut enn Europa sett fra Norge – og at Norge sett fra Brussel virker annerledes enn Norge sett fra Bestum, Bergen eller Brønnøysund.

I EU-systemet synes man nordmenn er en eksemplarisk flokk ikke-medlemmer. Eneste bekymring er at vi skal begynne å gå i utakt, noe eurokratene sterkt fraråder.

”Hvis du er en mus og går til sengs med en elefant, da bør du unngå at elefanten snur seg for ofte i sengen,” sa en av dem.

Bulgarske stiletthæler, maltesiske miniskjørt, italienske chinos, rugbygensere og skandinavisk dongeri, men først og fremst dresser og drakter til budsjettpris og dårlig knyttede kunststoffslips.

Den varme våren i 2011 kom til Place Lux i Brussel torsdag 7. april, sammen med et tusentalls mennesker, de fleste født en gang rundt midten av 1980-tallet.

Det var den unge europaelitens vårslepp, en kveld for hektolitere med rosévin og Kriek, belgisk kirsebærøl, servert i plastglass over eurosjekkingens standardreplikk:

– Hvor mange språk snakker du?

Alt færre enn fire er for pingler.

Det bygget seg opp fra femtiden, mens stolene utenfor *Le Pullman*, *The Grapevine*, *The Beer Factory* og *Ralph's* ble fylt opp til siste plass.

Siden strømmet nye flokker inn fra Europaparlamentet, opp fra den nye jernbanestasjonen, gjennom anleggsområdene ved Europakommisjonen, inn fra sidegatene der lobbyistkontorene og ambassadene holder til, og ned fra ettermiddagssolen i Cinquantenaire-parken.

Klokken syv hadde festen sprengt seg ut fra fortauene og inn på plenen rundt statuen av industripioneren John Cockerill, der hans personlige motto står inngravert på sokkelen: *Arbeid og intelligens*. Noen startet improvisert volleyball.

Før midnatt var Place Lux tettepakket og oppglødd som en nordafrikansk revolusjonsplass – skjønt uten slagord.

Det var ikke noe opprør i luften, bare pollen, parfyme, og litt pot.

Det var systemets forsvarere, det 21. århundres europeiske makthavere *in spe*, som feiret våren i Brussel.

Place du Luxembourg, *Place Lux* blant venner (eller *plux*, hvis du bare har 140 tegn), er vannhull, ryktebørs, danseplass og sjekkested for Brussels praktikanter, lobbyister, assistenter, journalister og andre som har lyst på en øl i skyggen av EU-makten.

Place du Luxembourg ligger øst for det gamle bysenteret i Brussel, og bevertningsstedene der har skjenket øl siden 1830. Men det var først etter årtusenskiftet, da det nye Europaparlamentet sto ferdig og ble nærmeste nabo, at stedet ble den aspirerende elitens yndlingshangout.

– Det var rett etter *Big Bang*, den store utvidelsen av EU i 2004. Jeg satt på Place du Luxembourg og spiste middag alene og hørte på folk rundt meg. Det var ikke et menneske som snakket et språk jeg forsto. Nesten alle var mellom 25 og 35 og var kledd i sånne Boss og Armani-dresser og drakter, og så ut som de kom fra en eller annen business school, sier Arve Thorvik, norsk lobbyist med tre tiårs Brussel-erfaring som diplomat og konsulent.

– Det startet da. Nå er de over alt, sier han.

På dagtid eies plassen av lunsjgjester fra Europakommisjonen og Europaparlamentet, fra utenriksstasjonene og de multinasjonale selskapene – og med lobbyister som gjerne tar regningen.

Etter en arbeidstid som strekker seg til syv eller åtte, faller gjennomsnittsalderen på gjestene og medianprisen på vinen de bestiller. Det blir færre Bossdresser og flere fra Zara i Rue Neuve, der man kan få noe helt passabelt for rundt 100 euro. *En dress er en dress* og det finnes veldig mange andre ting å bruke penger på.

De er *praktikanter, trainees, stagiaires* eller *interns* i Europas maktby. Alle titler er kodeord for å være korttidsansatt med en lønn som spenner fra ussel til absolutt ingenting.

Noenogtyveåringene på Plux kommer fra alle Europas hjørner for å være i Brussel noen måneder eller høytiden år, med halvferdig eller helfersk høyere utdanning. Brussels dress-slaver har arbeidskår som ville fått AUFs sommerpatrolje til å rope høyt om sosial dumping, men denne flokken har svært mye mer enn sine lenker å miste. Torsdag på Plux er Europas mest eksklusive slavekor.

Bak nesten hver praktikant som svinger rosévinsglasset på Plux står hundre eller hundrevis av søkere som ikke nådde opp, som ikke fikk muligheten til å få et glimt av Europamakten – og en mulig fot på det nederste trinnet i stigen mot makt over en verdensdel. De øverste trinnene gir posisjoner der millionlønninger bare er en beskjeden del av godene.

Plux er multikulturell, men med en felles forståelse av å være elite.

– Plux er *Revenge of the nerds*, sier Marte Borhaug (25), norsk trainee i Brussel. – De som var virkelige nerder på London School of Economics er ledende her. På Plux teller det ikke at du har spilt i band. *Kan du spille gitar? So what?* sier hun.

Place Lux har egne normer. Hornbriller er ikke noe sosialt handicap.

Europas kvarter

Place Lux ligger i det sørvestlige hjørnet av det fire kvadratkilometer store europeiske maktkvartalet i Brussel, *Quartier Européen*.

I disse europeiske kvartalene jobber 85.000 mennesker, de aller fleste tilknyttet det som skjer i EU, på den ene eller andre måten:

Ved knutepunktet Rond-Point Schuman ligger den ikoniske stjerneformede *Berlaymonthbygningen*, (nyåpnet i 2004 etter 13 års asbestutskraping) med Europakommisjonens hovedkvarter.

Rett over gaten ligger *Justus Lipsus*, et annet glassbygg, som er hjemmet til Ministerrådet, der nye EU-lover må godkjennes.

På østsiden av Schuman-rundkjøringen står enda et glassbygg, *Triangel*, klar til innflytting. Det skal bli hjemmet til EUs nye utenriksdepartement, som på EU-engelsk ikke kalles utenriksdepartement, men *European External Action Service*, EEAS. Den som mangler sans for snodige forkortelser kommer ikke langt i Brussel.

Men leter du etter institusjonen med raskest økende makt og selvfølelse, må du ta en 10–15 minutters spasertur mot sydvest til Place Lux og Europaparlamentet.

Med EUs siste store reform, Lisboa-traktaten, har parlamentets 736 medlemmer fått mer innflytelse over lover og reguleringer som skal innføres i Europaunionen. Makten har fått sitt eget monument med det nye parlamentsbygget, reist på tomten til et gammelt bryggeri, etter at kranene har dominert Europakvarteret i flere tiår.

Rundt Place du Luxembourg ligger det restauranter på tre sider, på den fjerde står fronten til den gamle jernbanestasjonen. I dag er det EU-informasjonssenter – og inngang til Parlamentet. Buen over klokken på toppen av jernbanebygget speiler buen over plenumsalen i der Europas folkevalgte møtes.

Restaurantene på plassen betjener EUs embetsmenn, byråkrater, tolker, assistenter og assistentenes assistenter, pluss hæren diplomater, konsulenter, advokater, næringslivsmennesker og utsendinger for alle organisasjoner som representer alle tenkelige saker (og en god del utenkelige). De har fylt opp kvartal etter kvartal i det som har omdannet et av byens mer slitne distrikter.

Det jobber drøyt 30.000 i EU-institusjonene i Brussel, og rundt 70.000 mennesker som forholder seg til dem på den ene eller andre måten.

Et par hundre av dem er norske.

Speilet av Norge

I Rue Archimède 15-17, vegg i vegg med Berlaymontbygget ligger "Norway House", et 13 etasjer høyt nyrenovert bygg i glass og granitt. Dette er Norges største ambassade. Brussel er et viktigere sted for Norge enn Stockholm, København, London og Washington.

Før oppussingen brukte nordmennene å peke nese til Europakommisjonen med et norsk flagg som viftet muntert fra en stang ut fra fronten på ambassadebygningen. Nå er flagget flyttet diskret opp på taket, og vanskelig å få øye på uten fare for nakkekink.

Ved siden av ambassaden med 60 medarbeidere, hvorav 40 diplomater, rommer huset et besøksenter, møterom, samt kontorer for en håndfull norske bedrifter og institusjoner – inklusive Stortingets nye pendlende observatør.

I selve Europakommisjonen har Norge i tillegg til enhver tid rundt 60 "nasjonale eksperter" fagfolk (stort sett fra departementene i Oslo) som jobber to-tre år i Europas hovedstad for å lære seg hvordan EU virker.

Andre nordmenn jobber i institusjonene som regule-

rer vårt forhold til Europa som utenforland: En del av sekretariatet til frihandelsorganisasjonen Efta (resten ligger i Genève), EØS-avtalens overvåkningsorgan Esa, og FMO – Financial Mechanism Office, som fordeler Norges "EØS-kontingent" til utviklingsprosjekter i de fattige hjørnene av Europa.

I tillegg kommer et hundretall, pluss-minus, nordmenn som til sammen speiler det norske organisasjonssamfunnet: Storbedrifter som Statoil, Hydro og Telenor, NHO, LO og KS, kontorer som representerer norske landsdeler og en god slump andre organisasjoner, fra avholdsfolket og filmregissører til miljøvernerne i Bellona – nesten alle i gangavstand til Place Lux.

Bak nesten hver praktikant som svinger rosevinsglasset på Plux står hundre eller hundrevis av søkere som ikke nådde opp, som ikke fikk muligheten til å få et glimt av Europamakten.

(I tillegg kommer den norske kontingenten som er knyttet til Nato-hovedkvarteret ved Zaventem, flyplassen i Brussel, og SHAPE utenfor byen Mons, men det ligger utenfor denne historien.)

De har som jobb å forholde seg til EU, på den ene eller andre måten – samt å ta imot en ganske jevn strøm av andre nordmenn som er på korttidsbesøk i Brussel, alene for å gå på møter, eller i større flokker på kurs og seminarer.

Siden 1994 (og i praksis et par år før den tid) har Norges forhold til EU vært regulert gjennom avtalen om det Europeiske Økonomiske Samarbeidsområdet, EØS. Den gir norske bedrifter tilgang til EUs indre marked – med unntak for områder som landbruk og fiske.

Den forplikter oss til å innføre EU-lover og reguleringer etter hvert som de kommer – til nå er det blitt rundt 9.000 av dem – og vi betaler et par milliarder kroner i året for å være med.

Etter 1994 er det inngått flere andre avtaler som knytter Norge enda nærmere EU. Det er avtaler om grensekontroll, politisamarbeid, innvandring og et visst forsvarssamarbeid – for bare å ta noe.

EØS-avtalen ble noe annet enn den var tenkt nesten allerede før den ble satt ut i livet. Den var planlagt som en avtale mellom flere land i frihandelsorganisasjonen Efta og Europaunionen, men EØS var knapt fremforhandlet før de fleste valgte å hoppe av og i stedet søke medlemskap.

Det er skrevet bindsterke verk som dømmer denne avtalen nord og ned fordi den gir et massivt "demokratisk underskudd" for Norge. Vi må innføre stadig nye lover

uten å ha hatt noen innflytelse. Maktforholdet er svært skjevt: Det bor 500 millioner mennesker i EU og fem millioner i EØS-landene Norge, Island og Liechtenstein.

Få partier på Stortinget liker avtalen.

Men EØS-avtalen er den eneste tilknytningsformen til EU ulike norske regjeringsalternativer kan bli enige om, og ettersom nordmenn under avtalen har utviklet en levestandard resten av verden misunner oss er presset for å få den fjernet svakt.

EØS er dermed som statskirken og kongehuset: Ingen med vettet i behold ville innført slike institusjoner hvis de skulle danne en ny og demokratisk nasjonalstat i dag, men når de først er der – og virker – er de nær umulige å bli kvitt.

Nord i Brussel, nær Atomium-modellen som belgierne bygget til verdensutstillingen i 1958 for å vise hvor moderne landet var, ligger "Mini Europe", en temapark med modeller av kjente europeiske bygninger, fra Eiffeltårnet og Big Ben til Akropolis og det skjeve tårn i Pisa. Ingen norske byggverk er med, rimelig nok.

Til gjengjeld har nordmenn bygget et Mini-Norge i Brussel.

Siden begynnelsen av 1990-tallet har altså institusjonene og organisasjonene som til sammen regnes som bærere av "den norske modellen" opprettet kontorer i Brussel, fordi beslutninger som gjøres i EU er blitt stadig viktigere for nordmenn flest. Før 1994 var EU norsk utenrikspolitikk. I dag er EU innenrikspolitikk.

I den norske EU-delegasjonen har nesten alle departementene egne fagråder. I tillegg kommer alle representasjonskontorene for det sivile samfunnet.

Brussel har en nær komplett miniatyrytgave av den norske modellen – i eksil.

De fleste av menneskene som jobber i disse institusjonene og organisasjonene er i EU-byen to-tre-fire år. Noen få blir lenger. Noe skjer med de fleste av dem underveis. Europa sett fra Brussel er annerledes enn Europa sett fra Norge. Norge sett fra Brussel er annerledes enn Europa sett fra Bestum, Bergen eller Brønnøysund.

Det følgende er tanker og refleksjoner som et utvalg av disse menneskene gjorde noen vårdager 2011 – fortolket gjennom mine egne erfaringer som korrespondent i Brussel for Dagens Næringsliv mellom 2003 og 2006, pluss ganske hyppig reisevirksomhet til byen i årene før og etter.

Place Lux er et godt sted å starte.

PLACE LUX
TORSDAG
KVELD

De utvalgte

– Da jeg kom hit fikk jeg småangst. Alle hadde veldig gode cv'er og snakker seks-syv språk og man føler ikke at man er like flink. Og så har de foreldre som er diplomater og "så var jeg intern i CNN og så var jeg her og så var jeg der". Men du slapper av etter hvert. Jeg har gode karakterer, jeg også, sier Marte Borhaug.

Hun er bachelor i statsvitenskap fra NTNU i Trondheim og master i europeisk politisk økonomi fra London School of Economics før hun endte i Brussel, først som praktikant på den norske delegasjonen.

Det er rundt et snes norske praktikanter i Brussel, ved ambassaden, regionskontorene, Esa, Efta og private bedrifter.

Ytre sett skiller de seg lite fra de andre rosévinsdrikkene på Place Lux. I den grad de skiller seg ut er det som skandinaver.

I en god slump europeiske land er klasseforskjellene større og studiefinansieringen dårligere enn i Europa. Veien til en underbetalt, men ettertraktet praktikantjobb i Brussel kan gå gjennom forbindelser eller eksamenspapirer fra en dyr privatskole. Det hjelper med en onkel som er kabinetsjef i Kommissjonen eller med eksamenspapirer fra Eton eller Harrow.

– Internshipene er veldig dårlig betalt. Det er sann at du kan leve, hvis du finner en veldig billig leilighet. Det er jo veldig billig å leve her. Men mange internship er ikke betalt. Så jeg kjenner folk som ikke ville klart seg uten mamma og pappa, sier Marte Borhaug.

– Det er mange som ikke får mat og ikke får bolig, men likevel skal møte på jobb seks-syv-åtte timer for en gal kommissær, mener Andreas Østhagen (24), praktikant på Nord-Norges Europakontor, også han samfunnsviter fra NTNU og LSE.

Meritokrati er noe de fleste europeiske ledere hyller i festtaler. De nordiske landene gjør det i praksis med sine praktikanter. Kvalifikasjonen er gode eksamenspapirer, gode språkkunnskaper og – siden konkurransen er hard – at du har gjort andre ting som viser at du er noe mer enn en skoleflink puddel.

Motivene for å søke seg mot Brussel virker til gjengjeld ganske like om du kommer herfra eller derfra – innenfor eller utenfor. Det handler om interesse, kvalifikasjoner, personlige ambisjoner – og en god slump tilfeldigheter.

– Noen er interessert i Asia, noen er interessert i norsk offentlig administrasjon. Noen velger Europa. Europa lig-

ger jo nært, sier Andreas Østhagen.

– EU-kunnskap er uansett veldig viktig, sier Marte Borhaug. – Alle bedrifter og alle departementer må jo forholde seg til EU. Det tas så mange avgjørelser her i Brussel. Det er viktig å være tidlig på. Hvis jeg skulle begynne å jobbe i Energidepartementet i Norge, så ville det jo være veldig nyttig å ha en person som meg som kjenner folk her, som har vært med i prosessene, som kan bare ta opp telefonen: Jeg vet hvem jeg skal ringe og høre litt hva som er på vei, sier hun.

Arbeidsmarkedets elitedivisjon

De fleste karriereveier i EU-organisasjonene er stengt

for nordmenn. Likevel søker altså hundrevis på

praktikantstillingene. Så hva trekker?

Er det vissheten om at det tross alt løfter fremtidsutsiktene. Eller er det en slags Europaidealisme?

– Ingen av delene. Hvis jeg skulle ha best mulig lønn eller kjappest mulig karrierestige så ville jeg jo komme meg tilbake til Norge. Og hvis jeg var idealist – da er ikke Brussel det beste stedet. For meg er det det multinasjonale miljøet som trekker. Det er å bo i Brussel, eller London eller New York. Det handler om erfaringen som du tar med deg, sier Andreas Østhagen.

– Jeg tror det er en blanding, sier Kristoffer Thoner (24), ferdig med bachelorgraden ved Handelshøyskolen i Bergen og praktikant ved den norske EU-delegasjonen.

– Jeg betrakter all kunnskap som bra og det er på en måte idealistisk.

Samtidig kan man kapitalisere på det. Hvis man har jobbet med eurokrisa i Brussel, så er man mer skolert på hvordan det fungerer i praksis i forhold til andre studenter som kommer direkte fra bachelorgraden. Det hjelper å ha opplevd det på kroppen. Det handler om å skaffe seg en *edge*. Du kommer ikke fra at det er en blanding av idealisme og det å gi seg selv en *edge*, sier han.

– Det går ikke an å bare være generalist, særlig ikke vi samfunnsvitere. Vi kan jo litt om alt. Hvis du kan energipolitikk eller Nordområdepolitikk, og noen trenger det, så får du deg en jobb etterpå. Da har ikke cv'en så mye å si. Hvis jeg søker på jobb som forskerassistent ved en thinktank her eller i London, og forteller at jeg har skrevet om Tyrkia og de trenger noen som kan noe om Tyrkia, så er det det som avgjør, sier Andreas Østhagen.

THE FUTURE IS SO BRIGHT...
UNGE NORSKE I BRUSSEL

– Men er Brussel endestasjonen – i en tid med beintøft arbeidsmarked?

– Om det er London eller Washington eller Brussel – det er litt av det samme. Du konkurrerer med folk fra hele verden, sier Andreas Østhagen

– Jeg liker Brussel – og kjæresten min bor her, sier Marte Borhaug. – Det er absolutt ikke lett, men jeg føler det ikke slik at krisen rammer de med høy utdanning. Det er ikke de som har det veldig vanskelig med å få seg jobb. Det som er spennende i Brussel er at det handler mye mer om hvem du kjenner, eller nødvendigvis hva du har studert, sier hun.

Kristoffer Thoner skal til LSE og ta master i politisk økonomi

– Utenrikstjenesten hørtes jo veldig spennende ut, for å prøve å bli litt kjent med arbeidet på en stasjon. Man føler det er perfekt å gjøre det etter bachelor, sier han.

– Nei jeg skal hjem til Trøndelag og tenker mer i retning av det offentlige. Forvaltning eller undervisning. Jeg er historiker og er litt annerledes enn de fleste her, sier Lars Espen Bjørgum ved Midt-Norges kontor Brussel-kontor.

Da Andreas Østhagen og Marte Borhaug studerte statsvitenskap sammen på Dragvoll i Trondheim, var han et entusiastisk medlem av Europeisk Ungdom. Hun var like uinteressert i Europapolitikk som nordmenn flest.

Begge søkte og kom inn på London School of Economics for å ta mastergrad. Begge fikk et nytt syn på EU.

– Jeg bomma litt. Jeg trodde at europeisk politisk økonomi ikke handlet om EU. Der tok jeg grundig feil, sier Marte Borhaug, som havnet i en klasse med euronerder.

Han spesialiserte seg på EUs nordområdepolitikk.

Hun fikk sans for unionen som prosjekt, han ble skeptisk. Etter at de havnet i Brussel begge to er holdningene forsterket.

– Jeg kjenner mange som jobber her, men som hater det. De bare takler ikke disse selvhøytidelige EU-byråkratene. Det er noe religiøst. *The Holy God of the Commission*, sier Andreas Østhagen – Vi må aldri bli med i denne tulle unionen, sier han

Jobbene kan ha bidratt. Marte Borhaug jobber på Brusselkontoret, grunnlagt av Paal Frisvold, leder for Europabevegelsen. En viss EU-entusiasme følger med stillingsbeskrivelsen. Andreas Østhagen er på kontoret som representerer Nord-Norge, den mest EU-kritiske landsdelen i Norge.

– Hva vil Norge tape på å bli med?

– Vi vil tape kjempemye, i hvert fall i Nord-Norge. Vi har vår lille særavtale med Russland, mellom Kirkenes og Murmansk. Skulle vi bli med vil det være i noe som russerne ikke respekterer for fem øre.

– Er det systemet som skremmer?

– Nei systemet fungerer, de får jo til veldig mye, in-

formasjonsspredning og samarbeid og ting som er veldig bra. Men Norge er jo delvis med og den avtalen vi har nå er god nok og det demokratiske underskuddet bekymrer meg ikke så veldig mye. Hva ville bli bedre i Norge hvis vi ble med i EU?

En varm aprildag i Brussel handler det likevel mye om andre ting.

- Man sjekker på cv'en?
- Plux er litt sønn, sier Marte Borhaug.
- Place Lux er grusom sønn, sier Anders Østhagen.
- Det er så mange single mennesker her. Alle er her for seks måneder og er 24, så de vet hva de vil. Kyssing på Place Lux og one night stands er helt greit. Brussels is the place relationships come to die, sier Andreas.
- Jeg kom hit med nederlandsk kjæreste, men de flere av vennene mine er single. Når de endelig møter en de liker, så skal han dra, sier Marte Borhaug.
- Så er det å se hva som kommer. Nye interns. Når det begynner tynnes ut etter torsdagspilsen på Place Lux er det bare å plukke opp og ta med hjem. Rent kjøttmarked, sier han
- Sønn er det jo. Men du lærer fransk da, sier hun.
- Jeg skal lære meg russisk, sier Andreas Østhagen.

Med nedtrukket nisselue

Praktikantene er de sist ankomne til det lille norske miljøet i Brussel. Mens varmen kom til Place du Luxembourg i april 2011, satt andre nordmenn og planla en annen vårfest i Belgia, en drøy måned senere.

Omtrentlig 40 menn pluss deres bedre halvdel er påmeldt til tredagers 40-års jubileum for herreklubben Mardinor på *Château Sainte-Anne*, noen kilometer sydøst for Place Lux den siste helgen i mai.

Jubileet for Mardinor var planlagt med krystall, porselen, golf, klassisk musikk og champagne på terrassen. Knappt noe sted ville det være mulig å samle samlet så mange mennesker som har vært med på å forme Norges forhold til EU.

Møtestedet var like passende som Place Lux er for dagens praktikanter.

Slottet Château Saint-Anne ligger i utkanten av den store byskogen i Brussel og var i statlig eie da noen av byens mer fremtredende borgere – i kampen for å bli EU-hovedstad – fant ut man trengte et passende møtested for diplomater, næringslivsledere og embedsmenn på høyere nivå i Fellesskapet.

Det ville ikke bli servert i plastglass den 27.

Det begynte med Eivinn Berg. Han var diplomat i slutten av

30-årene da han på begynnelsen av 1970-tallet kom inn i delegasjonen som skulle forhandle om norsk medlemskap i De europeiske fellesskap.

EF var en liten organisasjon for land på Kontinentet. Fra norsk side var det fem-seks mennesker som holdt det meste gående, med jevnlig besøk av de mest engasjerte regjeringsmedlemmene, utenriksminister Andreas Cap-pelen, finansminister Per Kleppe og fiskeriminister Knut Hoem, alle fra Arbeiderpartiet

Det ble ganske bratt underveis, særlig forhandlingene om landbruk og fisk. De norske forhandlerne hadde ønsket om "varige særordninger", men de fikk de ikke. Til slutt gikk fiskeriministeren Hoem av.

Journalister og næringslivsfolk som var i byen for å følge det som ville forandre Norge var nysgjerrige. Berg begynte å holde jevnlig orienteringer. Etter hvert ble det greit å ordne det til en gang i uken – og det ble altså tirsdager.

Våren 1971 ble det til en klubb, med lunsjmøter på tirsdager. Medlemstallet ble satt til maksimum 20, slik at en rimelig god konversasjon kunne holdes i gang over maten, vinen og sigarettene med normalt to tredels oppmøte.

Å finne et navn var en utfordring. Blant forslagene som kom inn var *Dovre-Gubbene*, *Løve-patruljen* og *B-gjengen*. Det endte imidlertid med *Mardi* (tirsdag) + *Nor*, altså nesten *Mer du Nor* – Nordsjøen

De var kun herrer, naturlig nok. Diplomater og næringslivsledere hadde anno 1971 bare unntaksvis annet enn hjemmeverende koner, og nær sagt alltid når husets hovedperson hadde fått en utestasjonering.

Under forhandlingsinnspurten sov de norske diplomaterne på feltsenger på kontoret.

Så hendte det utenkelige, den 25. september 1972.

– Vi var hjemme hos Fredrik Bolin, Aftenpostens korrespondent, sier Berg. – Han hadde ordnet direkteoverføring. Da det så ut som om flertallet tippet fra nei til ja åpnet han champagnene som lå på kjøleren.

Så tippet flertallet det den andre veien. Det utløste vantro depresjon i det norske Brussel. Mange dro hjem. Miljøet ble brutt opp.

Men Mardinor overlevde. Herrene – pluss inviterte innledere – fortsatte å møtes første tirsdag hver måned og opplyse hverandre med siste nytt fra sine spesialfelt.

Diplomatene måtte bli uansett, og når de dro ble de erstattet med nye. Noen næringslivsfolk hadde slått røtter. Andre kom til. En hotelldirektør, den eneste norske tolken i EU-systemet, konsertmesteren i Liège symfoniorkester, advokater og lobbyister. Med årene ble det også en god del pensjonister.

Tidlig i 1973, et halvt år etter folkeavstemningen, skaffet klubbens seg et nytt emblem og logo:

En figur med rød nisselue trukket godt nedover skuldrene og dermed begrenset utsyn og vidsyn.

Snakk om noe hyggelig!

I 1994 skjedde det igjen: En ny tilstrømning av nordmenn til byen, en ny forventning – og ny skuffelse for den stort sett EU-positive norske kolonien.

Noe var likevel annerledes.

Forhandlingene om EU-medlemskap frem mot 1994 hadde vært en nesten direkte forlengelse av forhandlingene om EØS-avtalen, som ble undertegnet i 1992. Eivinn Berg hadde vært med på begge deler, i den nye runden som forhandlingsleder. EØS hadde vært vanskeligst, med over 1000 direktiver som måtte inn i norsk lov hvis det skulle bli noe av. Embetsmenn reiste i skyttel fra Oslo.

Den neste forhandlingsrunden, om medlemskap, var gjort unna på et drøyt halvår.

Det ble vanskelig med landbruk og fisk – igjen, og Norge sa nei, nok en gang.

Først kom en bølge av EU-tretthet.

– Det var helt dødt. Telefonen ringte ikke, og hvis jeg skulle snakke med noen sukket de "Å, er vi medlem av EØS? Uff nei, snakk om noe hyggelig!" sier Knut Arne Sanden, LOs representant i Brussel siden begynnelsen av 1990-tallet.

Det endret seg etter hvert.

I årene etter Norges første nei hadde det daværende EF sunket inn i en lang periode med innbyrdes krangel om subsidier og budsjetter og den økonomiske nedturen som fulgte oljekrisen i 1973–74. Det var lite kraft i arbeidet for å oppnå målet slått fast i Romatraktaten fra 1957, "en stadig tettere union".

På begynnelsen av 1990-tallet, da Norge søkte for andre gang, sto EU midt i sin mest ekspansive periode, med etableringen av det indre åpne markedet, senere den europeiske fellesvalutaen, og etter hvert utvidelsen med ti nye medlemsland fra Øst-Europa.

Operatøren bak var Jacques Delors, tidligere fransk sosialistisk statsminister og trolig den mektigste sjef

Europakommisjonen noen gang har hatt. For tilhengerne av et samlet Europa ble han en levende helgen. For flokken som fryktet at EU skulle bli en superstat var "Frère Jacques" styggen selv.

Uansett var han mannen som (med gode bidrag fra Norges daværende statsminister, Gro Harlem Brundtland) klekket ut ideen om et Europeisk Økonomisk Samarbeidsområde – og dette skulle Norge leve med.

Nye institusjoner skulle fylles opp med stillingshjemler:

Overvåkningsorganet Esa trengte folk, det samme gjorde Efta-sekretariatet og en ny domstol (i Luxembourg) for å avgjøre tvistesaker, samt etterhvert sekretariatet som skulle fordele et par milliarder i året, penger fra Norges medlemskontingent som skulle gå til utjevning i EUs fattigere strøk. Det fikk navnet FMO – *Financial Mechanism Office*, noe som i det minste viste at talentet for å finne opp meningsstomme navn og forkortelser ikke var forbeholdt medlemmene i Europaunionen.

Bemanningsbehovet steg og steg ved den norske EU-delegasjonen for å holde tritt med strømmen av nye lover, regler og forskrifter fra EU.

Det tok Norge omtrent et tiår å justere seg etter denne nye virkeligheten, men stadig flere diplomater, organisasjonsmennesker og næringslivsfolk kom til – noe som ga et rimelig godt rekrutteringsgrunnlag for Mardinor.

– Det går i bølger. For meg var den morsomste tiden da Einar Bull var præsens, da svingte det og det var diskusjoner rundt bordet, sier Arve Thorvik, en av veteranene.

Bull var først EU-ambassadør, siden sjef for EØS-avtalens overvåkningsorgan, Esa.

Dagens formann – præsens – er Jostein Bernhardsen, Norges ambassadør til Belgia, sannsynligvis den siste av sitt slag. Mens EU-delegasjonen har est ut har man fått mindre å gjøre på den bilaterale ambassaden. Sverige har alt besluttet å nedlegge sin ambassade, ettersom byen alt er fylt opp med svenske embetsmenn og politikere fra før.

Norge følger, og nedbemanner ambassaden i år.

Mardinor virker på sin side ikke umiddelbart nedleggingstruet, selv om omgangstonen har smak av en annen tid, med sin dannede borgerlighet, titler og taler og ordener, og en studentikos omgangsform der ektefeller omtales som "krokodiller".

Det er litt som Det Norske Studentersamfund anno 1960 i time warp – hvilket var tiden da en slump av grunnleggerne fikk sin akademiske utdanning. Et annet av de forkastede forslagene til navn på klubben i 1971 var ODIN – *Organisation des Intellectuells Norvégiens*.

Kanskje ville Mardinor i dag funnet en annen logo enn erkenordmannen med nisseluen ned over skuldrene. Da den norske kolonien i Brussel var liten, for 10–15 år siden, var det normale å møte hoderystende indignasjon over nordmenn hjemme i Steinrøysa og deres begrensede forståelse av Europa.

I 2011 er dette erstattet med en slags resignert ironi. For selvsagt er det ille at Norge ikke er med, men de klarer å rote det ganske til i EU også, ikke sant? Og vi er tross alt i Belgia, et land som ikke har klart å skaffe seg en regjering på over et år, men hvor alt ser ut til å fungere aldeles utmerket. Så betyr det noe, egentlig, om vi er medlem eller ikke? Hvor mye er det som står i oljefondet nå?

Dessuten får man jo andre interesser med årene.

På Mardinors jubileum på Château Sainte-Anne lå det an til mye konversasjon om privat porteføljeforvaltning, feriehus i Toscana og golf.

Kanskje mest golf.

Ikke-så-annerledeslandet

En oppfatning som iblant dukker opp i norsk europaordskifte er at Norge skiller seg ut i Europa ved å være et lite land, og dermed passe dårlig inn i en klubb som domineres av de store og mektige.

Sett fra Europakommisjonens ståsted i Brussel er problemet det motsatte.

EU anno 2011 er fylt opp til mønet med småstater. At det trengs 3 600 tolker for at alle skal forstå hverandre, er blant de mindre utfordringene

– Jeg kom med flyet fra Aten i dag. Det krydde av folk på flyet med Armani-dresser og mørke solbriller og plugges i ørene – på vei til møter i Brussel. Fra et land som er i total krise. Om du kommer fra Sofia, eller hvor du kommer fra, så er det blitt sånn. Det er en kvalitativ forandring av Europa, sier lobbyisten Arve Thorvik.

Opprinnelig besto EU av tre små og tre store land. I dag er det 27 og flertallet av dem er små. Dette har gjort Europa til et sted hvor det både er enklere og mer utfordrende enn tidligere, å være liten.

Historisk har småstater hatt to valg: Å knytte seg til en

store og mektigere alliert (frivillig eller ved tvang), eller å forsøke å gjøre seg usynlig, og manøvrere utenom stormaktenes rivalisering.

Norge valgte den første strategien etter 1905. "Den beste utenrikspolitikk er ingen utenrikspolitikk å ha," ble det fremholdt. Etter at Tyskland i 1940 likevel oppdaget at Norge fantes, forandret vi mening og gikk etter hvert inn i Nato.

Etter at Muren falt i 1989 søkte landene i Øst dobbelt ankerfeste i Brussel: I Nato, for å holde et ustabilt Russland på armlengdes avstand, og i EU for å få en del av den europeiske velstanden.

Dette forandret Europaunionen for alltid – og utløste en ti år lang krangel om hvordan EU skulle tilpasse seg. Det gamle systemet, der samtlige medlemsland hadde vetorett i avgjørende spørsmål, var blitt ubrukelig. Hvis den som til enhver tid somlet mest skulle bestemme tempoet, ville man ikke få gjort noe med utfordringer som innvandring, terrorbekjempelse og klimaendring. Samtidig strittet de små mot å gi fra seg selvvråderett.

Resultatet ble til slutt Lisboa-traktaten, et absolutt uleselig dokument som ga noen klare og mange vage svar – og som skjøv implementeringen såpass frem i tid at de fleste toppolitikerne som banket den gjennom i 2007, kunne regne med å være politiske pensjonister før det meste skulle settes ut i praksis.

De store reformene begynner først å sparke inn de neste fire-fem årene og ingen vet helt hvor maktbalansen kommer til å bli mellom store land og små land, mellom rike og fattige – og mellom de ulike institusjonene i EU.

Det eneste ganske sikre er at det vil bli mange som vil slåss om oppmerksomheten.

Stereotypiene

En annen norsk forestilling som blir møtt med hoderysning i Brussel er at Norge ikke passer særlig godt inn i Europaunionen fordi vi er så spesielle.

Både Bjørnstjerne Bjørnson og Dagbladet slo alt på 1800-tallet fast at nordmenn var spesielt fredselkende, det var noe genetisk. Siden har uttrykket "den nordiske modellen" i rødgrønn regjeringsretorikk blitt omdøpt til "den norske modellen" – vi har ikke lenger noen å sammenligne oss med.

Nordmenn i Brussel har sine særtrekk, men i korridorene og møterommene er det lett å se at det har alle andre også. Det er ikke sært å være sær.

På alle nivåer, fra de laveste tekniske komiteer i Kommisjonen til møtene i Ministerrådet, lever man ut stereotypiene med forbausende små variasjoner.

- Svenskene tar ordet først, og fremholder at det foreliggende problem ikke er noe problem, fordi man forlengst har utarbeidet et system i Sverige for å møte

denne utfordringen, og den bør Europa kopiere.

- Britene og danskene har prinsipielle innvendinger mot at saken overhodet blir tatt opp, fordi dette umulig kan ligge innenfor EUs kompetanseområde og bør overlates til medlemslandene.
- Tyskerne sitter bak hverandre, og forhandlingslederen vil åpne samtalene med at hun har "tre punkter", på en saklig og overbevisende måte.
- Polakkene vil påpeke at det foreliggende forslaget ikke tar nok hensyn til en eller annen historisk urettferdighet som er begått mot Polen.
- Grekerne vil være mot, særlig hvis forslaget på noen som helst måte kan være til bryderi for greske skipsredere, noe delegasjonens medlemmer vil bruke svært mange ord på å forklare.
- Franskmennene påpeker at det ikke er noe mening i å starte diskusjonen før sakspapirene foreligger på fransk.
- Finnene vil ikke noen ting før alle andre har sagt sitt. Deretter stikker de hodene sammen, og påpeker det kloke i hva som alt er sagt, og hvordan dette faller sammen med finske interesser. Ulike akademiske studier har vist hvordan finnene på denne måten får gjennomslag for svært mange av sine særstandpunkter.

Nordmennenes ulempe er snarere at få kjenner våre særheter. På EUs ekspertgruppemøter sitter nordmennene nederst ved bordet. Bordet er i årene etter at EØS-avtalen ble inngått blitt stadig større, men nordmennenes posisjon er den samme, nærmest døren. De får ordet sist, når de fleste andre er gått lei – og de må gå før avstemningen.

Hvis de overhodet er invitert til møtet.

Norge og Berlaymonsteret

Nok en oppfatning som skiller ut nordmenn som daglig jobber i Brussel, er oppfatningen av EU som system.

Det norske urbildet av EU er tegningen som fremstiller Kommisjonens stjerneformede Berlaymontbygning som et enormt arkivskap, hvor "Norge" er en skuff som stikker ut av veggen.

"Brussel" er et sted som produserer lover, direktiver og forordninger. Alt strømmer ut fra et monumentalt byråkrati, der legioner av ansiktsløse papirflyttere lager reguleringer som muligens er vel ment, men som i betydelig grad gjør livet surt for folk flest.

Iblant får dette systemet et ansikt, når en eller annen "kommissær" kommer på besøk til Norge og trykker Jens eller Jonas i hånden og holder pressekonferanse. Dagen etter er det ingen som husker hva kommissæren het, noe som spiller liten rolle ettersom han uansett er skiftet ut før det blir noe nytt norgesbesøk.

Problemet er at tegningen med arkivskuffen ble laget i

1972, før den første norske folkeavstemningen. Siden da har det lille fellesskapet blitt til en stor union der tunge strategiske diskusjoner foregår mellom landenes delegasjoner i Ministerrådet og i Europaparlamentets komiteer.

EU-tilhengerne vil dessuten peke på at Brussel-byråkratiet ikke er større enn administrasjonen i en europeisk storby, og at man skal holde orden på et helt kontinent.

Likevel har forestillingen mer enn et korn av sannhet.

Europakommisjonen er stadig den suverent største EU-institusjonen målt i antall ansatte, i underkant av 25.000. Kommisjonen er stadig stedet der nesten alle EU-initiativ, lovforslag og banankrumningsdirektiv kommer fra – og det er Kommisjonen som skal passe på at vedtatte reguleringer blir satt ut i livet.

Administrasjonskulturen var fra starten fransk. Selve ideen om at et samfunn har godt av et mektig og stramt hierarkisk byråkrati som holder orden på folk som ikke vet sitt eget beste, slo rot med Napoleon. Siden har det stått sterkt i mange av de landene som opprinnelig dannet EU. En god slump bonapartisme sitter igjen i veggene i Brussel, noe som er en vesentlig grunn til at britene aldri helt har forsonet seg med EU-prosjektet.

Kommisjonen er også stedet der man dyrker Brussels hellige gral, europeismen.

Europakommisjonens oppgave er å finne frem til visjoner og praktiske løsninger som gavner hele Europa, eller i hvert fall flest mulig – og på en måte som ikke blir ulidelig for resten.

Dette krever en kvalifisert blanding av ekspertvelde, kompromissmakeri og politisk fingerspissfølelse, for å få laget reglene som trengs – og byråkratisk slagkraft når reglene skal håndheves. Det finnes alltid noen som vil snike seg unna.

Mange av menneskene som jobber i dette apparatet utvikler en kallsmentalitet. De er Europas sanne og egentlige forsvarere og driver en evig kamp mot myriaden av særinteresser, som alltid truer med å rive ned europeiske prosjektet.

Skandinaver har ofte hatt vanskeligheter med å forholde seg til den formelle og iblant ganske pompøse stilen som følger med på lasset.

Det har også vært et norsk problem.

Gas-gas-gas

Gjennom EØS-avtalen fra 1994 reguleres det aller meste av forholdet Norge har til EU gjennom Europakommisjonen. Nordmenn kan være med på det forberedende arbeidet med nye lover og regler i Kommisjonen. Etter at nye regler er vedtatt, passer Kommisjonen på at Norge innfører reglene EU har vedtatt – stort sett gjennom å passe på at overvåkningsorganet Esa gjør jobben for dem.

I avtalen heter det at EØS-landene kan reservere seg mot EU-bestemmelser etter nærmere avtalte prosedyrer.

Selv om det har vært jevnlig og støyende norsk debatt om å bruke "veto" har det aldri skjedd – før det så ut til å kunne gå den veien etter at Arbeiderpartiet, våren 2011 gikk inn for å bruke reservasjonsretten mot EUs tredje postdirektiv.

En vesentlig årsak til at retten ikke er brukt er at skiftende regjeringer, via Utenriksdepartementet, jevnt og trutt har fått råd fra sine diplomater i Brussel om at det ikke vil være noe lurt.

To skjellsettende begivenheter har formet denne holdningen.

Blant temaene som forble halvløst under EØS-forhandlingene på begynnelsen av 1990-tallet var organiseringen av norsk gass-salg til Kontinentet. EU var i ferd med å utvikle sin egen energipolitikk, men var ikke ferdig.

Etter hvert ble posisjonene klarere. EU mente at prinsippet måtte være som for andre varer i det indre markedet: Monopoler og karteller skulle vekk i energidistribusjon.

Norges representanter var uenige, og fremholdt at gassrør var så dyre at man trengte lange kontrakter for å forsvare investeringene. Dessuten, ble det fremholdt, var EU mye mer ivrig på å få deregulere på oppstrømssiden, enn i egne nett for energidistribusjon, der gamle statsselskaper tviholdt på gamle privilegier.

Det surnet til utover 1990-tallet. I 1996 foretok Esa og Kommisjonen razzia mot Statoil, Hydro og Olje- og energidepartementet i Oslo, ut fra mistanker om ulovlig prissamarbeid.

Deretter malte Brussel-kvernen langsomt, før Kommisjonen i juni 2001 ga beskjed om at Norge fikk se til å te seg og avvike monopolet for gassalg. Alternativt kunne det komme bøter på 40–50 milliarder kroner, penger som kjøperne angivelig skulle ha tapt på det norske systemet.

Da var allerede regjeringen i full gang med å justere

seg etter EUs krav og etter bøtetruselen gikk det enda forttere. Gassforhandlingsutvalget, som hadde solgt gass på vegne av de norske selskapene, ble nedlagt. Statoil og Hydro forpliktet seg til å selge over 15 milliarder kubikk-meter gass til nye kunder over en fireårsperiode.

Gass-striden ble etterpå et yndlingseksempel for akademikere som analyserte Norges forhold til EU.

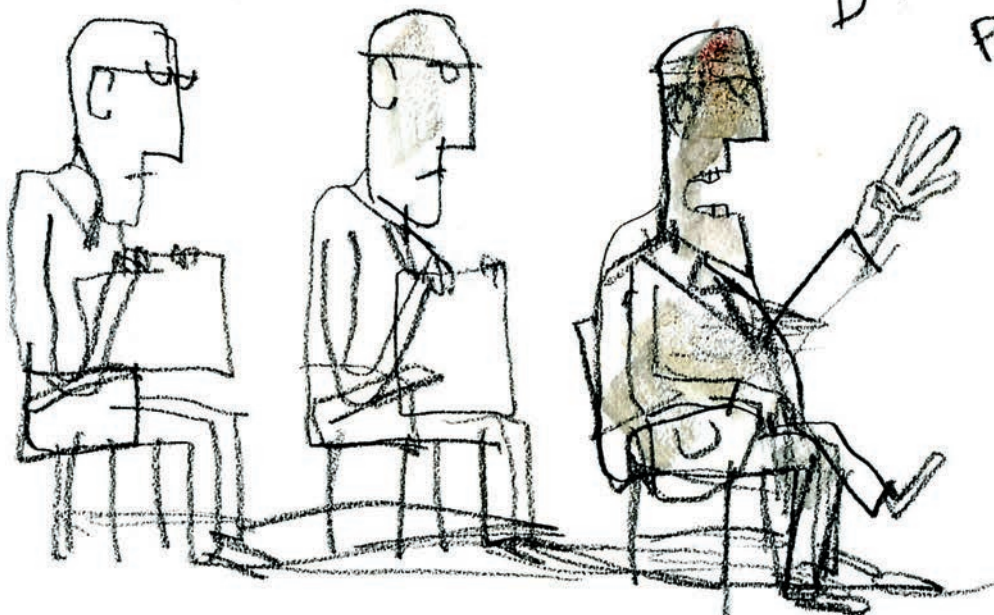
For dette vesentlige norske eksportproduktet var vi på den ene siden definert som "innenfor" EU og var nødt til å organisere vårt salg til Unionen under mye strammere rammer enn andre eksportland som Russland, Algerie og Libya.

På den andre siden definerte Kommisjonen EU først og fremst som energiimportører, og formet politikk ut fra dette behovet.

– Det er en av grunnene til å være for EU, men mot norsk EU-medlemskap, mener Frank Rossavik, norsk forfatter, journalist- og tidligere informasjonsleder i Europa-bevegelsen.

– Det er normalt i EU å ta hensyn til medlemslands sterke egeninteresser. Hadde Norge vært medlem på 1990-tallet hadde EU også hatt interesser som energiproducent, og jeg tror det hadde vært mye vanskeligere å få gjennomført EUs ambisiøse klimapolitikk. Det kunne ha veltet Kyotoavtalen, mener Rossavik.

WIR HABEN
DREI
PUNKTE

Sibirske tilstander

Et annet nappetak mellom Norge og Kommisjonen, også det om et sentralt norsk eksportprodukt – fisk – har bidratt til å forme forestillingene om hvorfor man bør være forsiktig med å erte opp Berlaymonsteret.

Det var en strid som hadde pågått i bølger siden slutten av 1980-tallet, der hovedaktørene var norske og skotske lakseoppdrettere. De norske tok stadig større markedsandeler på det europeiske markedet, noe skottene likte dårlig. Norge drev både med prisdumping, ulovlige subsidier og annet som var trist og leit, påsto skottene – og gikk til Europakommisjonen for å få støtte. Saken havnet hos "DG Trade" og sjefen for handelsbeskyttende tiltak, tyskeren Fritz-Harald Wenig.

Kampen som fulgte var ujevn. Wenig ville ha en ordning som sikret at skottene kunne konkurrere. Dermed måtte nordmennene ta seg sammen, for eksempel godta en minstepris på laks. Alternativet ville bli mottiltak, for eksempel en straffetoll.

Norske myndigheter mente påstandene om prisdumping var rent tøv: Norske oppdrettere var ganske enkelt mer effektive enn skottene. Norske myndigheter kastet seg inn i den kanskje største lobbykampanjen noensinne, og mente de hadde særdeles gode kort: Mange EU-land hadde dessuten bare fordeler av billig norsk laks, de drev foredlingsindustri og hadde alt å tjene på billige norske råvarer. Europakommisjonens trusler var dessuten helt urimelige og i strid med regelverket til Verdens handelsorganisasjon, WTO, mente man i Norge – og varslet sak mot EU.

– Forholdet til Norge gikk fra 18 grader pluss til minus 80 ... nei la oss si bare minus 60. Men det var uansett sibirsk vintertemperatur, sa Fritz-Harald Wenig.

Wenig svarte med å beordre en formell undersøkelse av om norske oppdrettere drev dumping. En solid papirbunke ble sendt til norske oppdrettere. Mange oppdrettere forsto ikke stort av det 60 siders lange spørreskjemaet, noen var forbannet over at det ikke kom på norsk. Noen som mottok skjemaene drev ikke eksport og trodde det ikke gjaldt dem.

Det var en tabbe. Mangelen på oppfølging førte til at EU i april 2005 innførte en straffetoll på norsk laks, i gjennomsnitt 16 prosent, men med variasjon mellom oppdretterne.

– Hvis EU innfører straffetoll på laks, da bør Norge innføre en straffetoll på olje og gass til EU. Det ville bli en annen fiskegryte. Om nødvendig så bør Norge stenge oljekranene. Norge har godtatt EU-kommisjonens bøllete opptreden altfor lenge, sa Roger Øksheim, tidligere formann for oppdretterne i Nordland og eier av oppdretts-selskapet Edelfarm i Salten, Nordland. Han hadde mange med seg.

En måned senere så mye annerledes ut.

– Trekket med å differensiere straffetollen kom helt uventet på oss. Det var rått spill for å splitte oppdretterne,

og det virket jo, sa Lisbeth Berg Hansen, leder for FHL, Fiskeri og havbruksnæringsens landsforening

– De brukte alle tilgjengelige og utilgjengelige triks, sa statssekretær Janne Johnsen i Fiskeridepartementet.

– Hvis du er en mus og går til sengs med en elefant, da bør du unngå at elefanten snur seg for ofte i sengen. Det kan fort skaffe deg problemer, sa Fritz-Harald Wenig,

Myndighetene og fiskeoppdretterne mente de hadde retten på sin side, men oppdretterne fikk kalde føtter. Prisen for å drive handelskrig med EU fremsto som svært høy. I slutten av mai trakk Berg Hansen seg som leder av FHL og Atle Eide, direktør i Pan Fish tok over.

11. juni ringte Atle Eide til Wenig og ba om pent vær. De norske oppdretterne godtok frivillig en minstepris på laks, nøyaktig hva myndighetene og oppdretterne hadde kjempet mot i årevis.

– De trodde Europakommisjonen var en papirtiger, sa Wenig.

Norge hadde tapt så det suste, men fortsettelsen ble for så vidt lykkelig. Prisen på laks gikk opp. Minsteprisen ble ikke noe problem.

Striden hadde vært helt unødvendig, fremholdt lobbyister i Brussel. Nordmennene hadde i sin lutherske tro på regler og systemer ikke forstått EU-systemets iboende karakter av å lage kompromisser som alle kunne leve med.

– Vi forsto ikke hvordan nordmennene oppførte seg. En italiener ville aldri gjort det på denne måten, sa Wenig.

– Det kunne vært løst, tidligere, enklere og mindre ressurskrevende, hvis noen hadde tatt med Wenig på restaurant og snakket ut om saken, sa en norsk lobbyist i Brussel.

Det kunne muligens ha hjulpet hvis man også hadde gitt Wenig noen tilbud av det mer private slaget.

Det er ikke lett å si, sett i lys av hva som skjedde etterpå.

Å brenne sitt lys

En varm onsdag i mars 2008, da laksestriden mest var et minne, spiste handelsdirektør Wenig middag på *Comme Chez Soi*, restauranten med to stjerner i Michelin-guiden som konkurrerer med *Maison du Cygne* på Grand Place om å være Brussels beste.

Vertskapet var langt mer samarbeidsvillige enn nordmennene hadde vært, de representerte den kinesiske forretningsmannen Zhou Li Ping, som i likhet med norske lakseeksportører hadde problemer med importtoll til EU. Det fantes imidlertid unntaksmuligheter og lobbyistene håpet Wenig kunne hjelpe med å ordne fritak for selskapet Zhou eide. Det sto, blant annet, om en leveranse på stearinlys, verdt 100 millioner euro.

Nye møter fulgte (stadig på restauranter, Wenig ønsket ikke å møte lobbyistene på kontoret sitt) og informasjon ble delt. Etter hvert tilbød lobbyistene Wenig 600.000

euro for et års kontrakt som konsulent – og 100.000 euro som forskudd.

Dette var ikke helt enkelt så lenge han stadig jobbet i Kommisjonen, forklarte Wenig, men på den andre siden hadde han tenkt å pensjonere seg om ikke så lenge.

– Det kunne la seg gjøre, men nå tenker jeg, det kunne gjøres ved å sette alt på en sperret konto med felles tilgang ... og at den bare blir tilgjengelig etter at jeg er pensjonert, sa Wenig.

Alt dette ifølge britiske Sunday Times. Lobbyistene var journalister. Selskapet de angivelig representerte, Tsinghi Ltd, var et anagram for avisens "Insight-redaksjon".

Avisen trykket historien i september 2008. Wenig ble suspendert fra jobben og anklaget for å ha lekket konfidensiell informasjon fra Kommisjonen mot betaling.

Men det var ikke enden på historien. Riktignok kom et tribunal til at Wenig hadde brutt Europakommisjonens

Nordmenn er ikke spesielt originale i sin EU-skepsis. Bare 42 prosent av stemmeberettigede europeere sa de stolte på EU, ned seks prosent fra et halvår tidligere.

etiske regler, men det var gjort en formell feil underveis: Beslutningen om å suspendere Wenig var bare publisert på Kommisjonens intranett og ikke trykket på papir. Dermed var den ugyldig.

Wenig pensjonerte seg, 61 år gammel – og fikk tilbake 6.000 euro han var trukket i lønnen under suspensjonen.

Eurobarometerstanden

Wenig-saken fikk større omtale i Brussel og London enn i Norge. Den var én av en ganske jevn strøm av korrupsjonsavsløringer i EU-systemet.

I mars 2011 brakte britiske Sunday Times historien om hvordan avisens journalister, i rollen som lobbyister, hadde tilbudt 60 ulike EU-parlamentarikere opp til hundre tusen euro i året for å legge frem lovendringer.

Tre bet på: En rumensk og en slovensk sosialist – begge med tidligere ministererfaring fra sine hjemland – pluss en østerriksk kristeligdemokrat. Skandalen var stor nok til at to av dem trakk seg også fra parlamentet, mens rumeneren – Adrian Severin – mente det dreide seg om legitimt konsulentarbeid.

– Jeg sier ikke at jeg ikke muligens begikk noen feil. Kanskje har jeg gjort noe som ikke var helt korrekt, fremholdt han, men følte seg likevel urettferdig behandlet og ville beholde jobben.

Lederen for den sosialdemokratiske partigruppen i

Europaparlamentet, tyskeren Martin Schulz, så annerledes på saken.

– Severin har hatt posisjoner på høyt nivå både i sitt eget land og internasjonalt, og han vet svært godt hva politisk og moralsk ansvarlighet betyr, fremholdt Schulz – og fikk rumeneren sparket ut av sosialistgruppen.

Disse og andre avsløringer har bidratt til at 76 prosent av EUs innbyggere mener at det "er korrupsjon i EU-institusjonene", ifølge den siste store meningsmålingen EU hvert halvår gjennomfører for å finne ut hva borgerne mener om Unionen.

Det siste foreliggende av disse "eurobarometrene", gjennomført våren 2010, viser også indirekte noe annet om utenfor-nordmenn og innenforborgere i Europaunionen.

Nordmenn er ikke spesielt originale i sin EU-skepsis.

- Bare 42 prosent av stemmeberettigede europeere sa de stolte på EU, ned seks prosent fra et halvår tidligere.
- Under halvparten av borgerne mente deres eget lands medlemskap var en "god ting", mens 47 prosent sa at de ikke stolte på EU.
- Stemningen var ikke bedre i land som hadde søkt medlemskap, men som ennå ikke var medlem. Bare 27 prosent av velgerne i Tyrkia sa at de stolte på unionen. I søkerlandet Island sa omtrent hver tredje velger at de stolte på EU, mens beskjedne 29 prosent trodde at Island ville tjene på å bli medlem.

Talsmenn for Europakommisjonen gjorde det beste ut av situasjonen og fremhevet et annet funn, nemlig at 75 prosent av de spurte mente at det trengtes sterkere økonomisk samarbeid mellom medlemslandene for å møte den økonomiske krisen.

– Den klare majoriteten for forsterket europeisk økonomisk samarbeid viser at folk ser på EU som en avgjørende del for løsning på krisen, sa Viviane Reding, visepresident i Europakommisjonen. – Vi har nå sjansen til å skape et økonomisk styre, slik EU-borgerne vil ha, mente hun.

EU-skeptikerne mente det fikk være måte på "spin".

– Uansett hvordan man vrir på saken, kan dette ikke bli tolket som at 75 prosent av alle europeere ønsker at EU skal ha mer makt til å kontrollere de nasjonale økonomiene, slik Kommisjonen ser ut til å ønske, sa Mats Person, direktør i den EU-skeptiske tenketanken OpenEurope.

– Det som virkelig burde bekymre Kommisjonen er hvorfor bare 49 prosent av EU-borgerne mener at EU-medlemskap er "en god ting", og hvorfor andelen av folk rundt i Europa som mener EU-medlemskap er en dårlig ting har nådd det høyeste nivået på et tiår, fremholdt han.

Annerledes-annerledes

Nordmenn skiller seg dermed ikke særlig fra europeere flest. EU-skepsisen finnes både her og der.

Det er likevel en forskjell som er lett å oppdage i Brussel, når norske EU-skeptikere møter europeiske meningsfeller.

Norske EU-motstandere, i hvert fall svært mange av dem, vil mene EU er sentralistisk, elitistisk, delvis korrupt og ondsinnet kapitalistisk.

Europeiske EU-motstandere, i hvert fall svært mange av dem, vil mene at EU er sentralistisk, elitistisk, delvis korrupt og ondsinnet sosialistisk.

Den mest høylytte EU-motstanden innenfor unionen har de siste tiårene kommet fra høyrepopulistiske partier. Skepsisen i befolkningen har gått hånd i hånd med valgfremgang for partier som krysser EU-motstand med innvandringskepsis. EUs store prosjekt de siste årene har vært åpnere grenser mellom medlemslandene. Høyrepopulistenes mest samlende sak har vært motstand mot innvandring.

De mest markante statslederne innen unionen som har kjempet mot ytterligere integrering har også kommet fra den mørkeblå fløyen: Margaret Thatcher i Storbritannia, Václav Klaus i Tsjekkia og Lech Kaczyński i Polen, for bare å ta noen.

Da Danmark i 2000 sa nei til å innføre euroen gjennom en folkeavstemning, var det populistiske Dansk Folkeparti som frontet motstanden og partileder Pia Kjaersgaard som var "nattens dronning" da resultatet ble klart. Da franske og nederlandske velgere sa nei til den foreslåtte "EU-grunnloven" i 2005, var den symbolske saken motstand mot "fri flyt av polske rørleggere".

I 2010 ble det militant EU-kritiske høyrepartiet Sverigedemokratene valgt inn i Riksdagen. Noen måneder senere ble Sannfinnene valgvinner i Finland, med et krav om innvandringsstopp og nei til å delta i økonomiske redningsaksjoner for medelhavslandene.

– Vi vil ikke betale greske nattklubbregninger, var budet fra Finland.

Det finnes EU-skeptikere også på venstresiden, og særlig i Norden har de historisk stått sterkt. Etter at de øvrige nordiske landene gikk inn, har imidlertid partier som Vänstern i Sverige og SF i Danmark endret holdning, og jobber i dag for reformer innenfor systemet – i motsetning til EU-skeptikere på den populistiske høyrefløyen. Sverigedemokratene krever umiddelbar svensk utmelding (og, tilsynelatende ikke helt logisk, at Tyrkia ikke slipper inn i Unionen).

Lenger syd i Europa kommer den skarpeste venstrekritikken av EU fra småpartier som mer eller mindre svarer til Rødt i Norge.

Siden 2004 har EU-skeptikerne hatt sin egen gruppe i Europaparlamentet, "Independence and Democracy", som etter siste Europavalg har 28 medlemmer fra i alt

åtte land, inklusive Dansk Folkeparti, Sannfinnene, og det slovakiske nasjonalistpartiet, men med flest medlemmer fra italienske Lega Nord og britiske UK Independence party.

Det er en fargerik flokk, og det er ingen total høyredominans. Mer samlende er angsten for Unionens superstat-ambisjoner – under fransk ledelse.

Tabloidkorsfarerne

Den viktigste målbæreren av denne anti-franske EU-kritikken er britisk tabloidpresse. Gjennom tiår har man finslepet en spesiell genre, å fortelle om de siste tåpelighetene klekket ut av byråkratene i Brussel.

- EU har tvangsinnført metriske mål i Storbritannia!
- Brussel forbyr bananer som ikke er bøyd!
- EU forbyr dype utringninger for serveringspersonale! *Save our mugs!*
- EU forbyr ordet pølse, "sausage"! På supermarkedspakkene skal det i stedet stå *Emulsified high-fat offal tube*.

"Vås" er stort sett svaret fra Europakommisjonen, hver gang historiene dukker opp. Det svares med sinte svarinnlegg der det fremholdes at det britiske parlamentet vedtok overgangen til metriske mål før de gikk inn i EU, at "banandirektivet" (EC 2257/94) handler om klassifisering av bananer, ikke noe forbud mot de rette, at pålegget om arbeidsklær fra 2005 handlet om å beskytte arbeidstagere som jobbet utendørs mot skadelig stråling og ikke nevner kvinnebryst – og at pølsebeskrivelsen er fornøylig, men at definisjonen ikke kommer fra Brussel, men fra tekstforfatterne til komiserien "Yes Minister".

EU har svart med å lage sin egen side hvor de imøtegår britiske tabloidske "euomyter" (http://ec.europa.eu/unitedkingdom/blog/index_en.htm) uten at det ser ut til å ha hatt noen særlig stor effekt.

Murdoch-eide "Sun" har vært pioner i genren, men fikk i januar 2011 en sterk utfordrer i "Daily Express" som startet en entusiastisk "Get Britain out of the EU!"-kampanje, et "korstog for frihet".

– Helt fra starten, alt i planleggingen, har kreftene bak EU hatt ett mål: Å skape en politisk og økonomisk europeisk stat med absolutt makt over nasjonene den kontrollerer. For å nå dette målet blir frihetene til Europas folk systematisk feid til side, med en hensynsløs brutalitet som Napoleon og Hitler ville misunt, skrev sjefredaktør Peter W. Hill.

Bak linjene

EU-systemets forsvarere vil gjerne hevde at ingen organisasjon på EUs størrelse kan klare seg uten et ganske om-

"Do the necessary
before the
important"

fattende byråkrati, og at man faktisk får gjort svært mye.

For norske diplomater, lobbyister og organisasjonsut-sendinger er alt det som faktisk skjer en betydelig utfordring i seg selv.

Grovt sett har de fleste av dem tre oppgaver:

- Finne ut hva i himmelens navn det er som foregår.
- Drive kombinert reisebyrå & folkeopplysningskontor for politikere, byråkrater og faglige tillitsmenn som lurar på hva som foregår.

c) Forsøke å påvirke det som foregår.

Det er de to først jobbene tar mest tid for de fleste.

– Jeg kaller det en lyttepost, slik vi hadde i militæret, sier Knut Arne Sanden, LOs mann. – Det er å ligge lett kamouflert bak fiendens linjer og rapportere hjem på en dårlig feltttelefon, men det er ikke alltid at de tar av røret, før EU-direktivet plutselig skal inn i norsk lov. Da er det gått minst to år siden EU vedtok saken, sier han.

Det er viktig nok.

– LO har aldri hatt et utenlandskontor i fredstid før. Vi hadde folk i London, Stockholm og USA under krigen, men ellers aldri noe utenlands. Det er en direkte konsekvens av EØS-avtalen. Vi skal være *pre pipeline*. Og så har vi et par hundre eksperter hjemme på arbeidsmiljø og økonomi og alt det der som ser på konsekvensene. Hva betyr forslaget? Bør vi ha en holdning eller en posisjon? Bør vi forsøke å påvirke forslaget? sier Sanden.

Andre nordmenn sier omtrent det samme, og dette er den direkte forklaringen på at den norske EU-delegasjonen har vokst og vokst. Informasjonsmengden ut fra EU-systemet er så overveldende at det trengs stadig flere eksperter for å tolke det hele.

Det gir også en del av inntekten til private lobbyister. Oppdragsgivere betaler for å få spesialfiltrert informasjon på sitt felt.

Det kommer sjelden eller aldri klager over Brusselkoloniens rapporter hjem, noe som muligens skyldes at så få tar bryet med å lese dem.

Den viktigste metoden for å finne ut hva som foregår er å gå på andres møter. LOs folk holder til i samme hus som andre fagorganisasjoner i EU og går på møter i ETUC, den europeiske faglige sammenslutningen. NHO snakker med Business Europe. Filmregissørenes representant går til sitt og avholdsfolket til sine. Det finnes knapt den menneskelige aktivitet som ikke har en europeisk sammenslutning med kontor i Brussel.

Det går den andre veien også. Hvis LO finner noe som ligger i tuben og som kan være vanskelig å forene med norske avtaler, ber de ETUC ta opp saken gjennom sine kanaler. Sjansen er suverent størst for å få gjennomslag den veien og Knut Arne Sanden bruker ikke tid på å påvirke EU direkte.

På samme måte arbeider for eksempel Kommunenes Sentralforbunds kontor i Brussel gjennom paraplyorganisasjonene *Council of European Municipalities and Regions*– der KS har fullt medlemskap. Mens Norge står utenfor EU har kommunene på sitt vis meldt seg inn.

Opplysning, tran og tunneler

Den andre, betydelige oppgaven, er å være eventbyrå.

Norske byråkrater, tillitsmenn, næringslivsledere, skoleklasser, ordførerdelegasjoner og statsråder reiser på tur til Brussel. Det er ikke langt, flyturen er billig, maten er god og jada, selvsagt er det viktig.

– Det er noen årlige høydepunkter, rett etter påske, og så er det når grilldressen henges bort i august-september, da finner folk gjerne at de vil ha et faglig utbytte av en tur til Brussel, sier Sanden.

Han har en lysløype, et fast program på snaut tre dager, inklusive Esa, Efta, regionkontor etter delegasjonens utgangspunkt.

Pågangen av delegasjoner på tur var også medvirkende til millionombyggingen av delegasjonsbygningen: Man trengte en konferansesal.

Opplysningsbehovet er der.

– Folk vet for lite om EØS-avtalen. Det er ingen som informerer om den og avisene skriver lite. LO er mot EU-medlemskap, men for EØS. Men når de har vært

her noen dager og skal hjem, da sier de enten at hadde de visst hvor omfattende det er, kunne vi like godt vært medlem – eller de sier at ”Hadde jeg visst hvor omfattende det er, da hadde jeg faen meg stemt mot den også hadde jeg fått sjansen”, sier Sanden. Men for LO er det like mange direktiver om arbeidsrett i EØS som ved medlemskap.

Det kan også være litt stas at makten liker å svinge innom.

– Det er jo det som gjør denne jobben så morsom da, å jobbe såpass tett opp mot regjering og forvaltning og storting. Det har vært en stor og positiv opplevelse, det må jeg virkelig si. De er interessert og de kommer, sier ambassadør Oda Sletnes.

Det rene påvirkningsarbeidet er en annen skål.

Listen over betydelige unntak fra EU-regelverket som Norge har fått fra de 7211 rettsaktene EU har sendt til Norge siden 1994 kan telles på en hånd – som mangler et par fingre.

Gjennom EØS-avtalen har Norge en begrenset formell påvirkningsmulighet gjennom forarbeidene i Kommisjonen. Norske eksperter kan gå på møter med andre eksperter, hvilket er viktig nok ettersom det stadig er Kommisjonen som har enerett til å foreslå ”EU-lover” og bestemmelser.

Men i en rapport til UD fra 2009 skrev ambassadør Oda Sletnes at størrelsesforskjellen – fem millioner nordmenn mot 500 millioner EU-borgere – ”begrenser EU-sidens interesse for å invitere oss inn i fora hvor det er åpenbart at vi ville ha noe å tilføre”. Norges særstilling gjennom avtalen hadde også forvitret, når de norske ambisjonene ble ”målt opp mot tilsvarende håndtering av tredjeland utenfor EØS”.

EU utvikler seg så raskt at norske myndigheter har problemer med å henge med i svingene, særlig når kriser og spesielle politiske situasjoner, som da Europaparlamentet i 2009 vedtok handelsforbud mot selprodukter.

– Dette utfordrer i økende grad vår evne til å respondere på forslag og tiltak som vurderes i EU, skrev ambassadøren.

To år senere mener Sletnes at det ikke er så ille, stort sett. Hun fremholder at EU har forandret seg på flere måter, med en større åpenhet for innspill fra parter som har noe å melde og med kompetanse i en sak. Med økende EU-skepsis i mange EU-land, og med mange mindre nye EU-land er også Norge blitt ”mindre annerledes”, fremholder hun.

Det spørs hvordan man ser på saken.

Skiftende norske regjeringer har ned gjennom årene forsikret at ikke bare fungerer EØS-avtalen aldeles utmerket, men Norge har også brukt sin innflytelse. Både ved regjeringsskiftene i 1997, 2001 og 2005 uttrykte likevel innkommende administrasjon mild misnøye over forgjengernes anstrengelser og lovet en ”ny og aktiv euro-

papolitikk”, hvilket medførte en ganske hektisk reisevirksomhet for ferske statsråder til Brussel

I mars 2011 spurte Aftenposten Statsministerens kontor, Utenriksdepartementet og Norges EU-delegasjon om en oversikt over hvilke EU-lover og -reguleringer som Norge hadde fått substansielle unntak fra etter at EØS-avtalen trådte i kraft.

De fant fem, hvorav et par (regulering av gassmarkedet og likestilling) var tekniske tilpasninger, ett (om tiltak mot salmonella) var unntak man fikk under EØS-forhandlingene for 20 år siden, sammen med Sverige og Finland.

De mest substansielle unntakene har gjeldt for innholdet i tran (få andre europeere drikker stoffet) – og at Norge kan få slippe å lage nødutganger fra tunneler etter europeisk standard.

– Det er vanskelig å si nøyaktig hvor påvirkningen har funnet sted, fremholdt utenriksminister Jonas Gahr Støre.

Krigsskip og esel

Dette betyr ikke at påvirkning er umulig.

Det jobber omtrentlig 15.000 lobbyister i Brussel – beregningene varierer en del, det kommer an på hvordan man teller. Ifølge et anslag fra noen år tilbake blir det brukt mellom 750 millioner og en milliard euro i året på lobbyvirksomhet i byen, og man kan anta at de som betaler gildet regner med å få noe igjen. De fleste representerer næringsorganisasjoner og private bedrifter. Hver tiende er utsendt fra ideelle organisasjoner og hver femte er uavhengige konsulenter.

Kommisjonen er viktigste mål for påvirkningsarbeidet, men Europaparlamentet er blitt stadig viktigere.

Mange lobbyister bruker mye energi på å påvirke egne regjeringer for å fremme posisjonen i Brussel, en mulighet som altså har en begrenset verdi for Norge.

Uansett har lobbyismens omfang bekymret mange – særlig fordi industri- og bedriftsinteresser har fem ganger så mange lobbyister som ideelle organisasjoner, og mye mer penger.

Kritikken har ført til en omfattende debatt og stadige forsøk på å få til en registreringsordning for lobbyister, slik det har vært i Washington i mange år. Etter hvert er det innført en frivillig ordning for registrering av lobbyister mot Europakommisjonen, mens en tilsvarende ordning for Europaparlamentet i praksis er obligatorisk, fordi man må registreres for å få adgangstegn til Parlamentet. Våren 2011 arbeidet Parlamentet med arbeid om et felles register med Kommisjonen, inklusive et system hvor man skulle registrere ”fotavtrykkene”, ved at de som arbeidet med ulike lovforslag skulle vedlegge lister over hvem de hadde møtt i arbeidet med nye EU-lover.

Lobbyisme er også et fag, og en av de som har undervist i lobbyismens svartekunster, Chrissie Kimmons, tidli-

PROTECT
INTEGRITY
INTERNAL
MARKET
(I CAN NOT SAY ANYTHING)
SWITZERLAND
ICE LAND
NORWAY AND
THE OTHER
MICROSTATES
COFFEE?

gere lobbyist for den farmasøytiske giganten GlaxoSmith Kline, setter opp seks hovedteknikker som gir resultater i Brussel.

- **Kofi Annan.** Oppkalt etter FNs tidligere generalsekretærs måte å løse konflikter, å tilby beslutningstagere forskjellige kompromisser som er akseptable for alle parter. Det sjarmerende med dette er at det minner svært om EU-systemets egen arbeidsmåte.
- **Good-cop bad cop.** Kun for de ressurssterke. Man hyrer et lobbyfirma til å innta en militant holdning mot et lovforslag – og finner så et annet til å legge frem noe som virker som et rimelig kompromiss.
- **Tannlegen:** Å sette alle ressurser inn på å "trekke den verste tannen" fra et lovforslag man misliker, og så komme tilbake for å gi "ytterligere behandling" ved en senere anledning.
- **Den gode hjelperen.** Å gå i allianse med en ideell organisasjon eller fagbevegelse som deler synet, fordi disse vil bli lyttet til med mindre mistenksomhet enn hvis man representerer storkapitalen.
- **Eselet.** Å overtale beslutningstagere ved å kartlegge deres interesser og holdninger, og deretter skreddersy forslaget slik at det appellerer til den aktuelle beslutningstageren – uten å henfalle til direkte bestikkelser.
- **Krigsskipet.** Aggressiv lobbying, inkludert trusler om å flytte virksomhet ut av EU hvis ikke et spesielt lovforslag blir droppet. På norsk kunne vel dette kalles "Rederiforbund-teknikken". Kimmons anbefaler likevel bare å bruke denne metoden når alt annet er virkningsløst.

Praktikerne

Omtrent et snes nordmenn deltar i dette racet: De rettleder oppdragsgivere inn i EU-systemet, og påvirker så godt de kan.

Det er ingen lett jobb. Andre nordmenn har tidligere forsøkt å starte lobbyistkontorer i Brussel, uten hell.

I dag finnes to rene norskledede lobbymiljøer i Brussel. "Thorvik International Consulting" har en håndfull medarbeidere spesialisert på energispørsmål og ledes av Arve Thorvik. "Brusselkontoret", grunnlagt av Paal Frisvold har et titall medarbeidere som tar oppdrag fra norsk næringsliv og forvaltning – pluss andre som spør. I tillegg har kontoret et tett forhold til Bellona og Frisvold er i dag stiftelsens representant i Brussel.

Den pure entusiasmen for Europasaken kan ha bidratt til fremgangen. Før EU-avstemningen i 1994 ledet Thorvik organisasjonen "Fra nei til ja". I 2009 var han innstilt av valgkomiteen som kandidat som ny leder i Europabevegelsen – men ble slått av lobbyistkollega Paal Frisvold,

etter benkeforslag.

Frisvold grunnla Brusselkontoret i 2001, etter å ha jobbet i Efta, UD og Eksportrådet. EØS-avtalen og Norges status var utløsende.

– Jeg tror det var følelsen av måten Norge ble behandlet på. Jeg er født og oppblåst i Bærum og jeg har fektet på landslaget i 8 år og forsvart de norske fargene i OL. Jeg er et konkurransemenneske. Her kommer jeg på en arena hvor det norske flagget ikke var til stede og det vekket energi av noe slikt som "Dette fortjener vi ikke".

Thorvik hadde egentlig tenkt å pensjonere seg etter 38 år i UD, Efta, NHO, PIL og Statoil. I stedet ble han spurt om å ta et enkelt lobbyoppdrag, det ene fulgte det andre og i dag er de seks på kontoret – pluss kona – i "Norway House", i etasjene under delegasjonen.

Thorvik og Frisvold er stort sett enige om hva som må til for å trenge gjennom systemet.

– Du må være rimelig trygg på at den som snakker med EU-institusjonene har et godt omdømme og blir betraktet som faglig solid. Det må det være faglig hold i synspunktet ditt. Og dessuten: Ingen i et apparat på EUs størrelse lar seg imponere av du kommer sutrende på vegne av egen bedrift eller egne interesser, sier Thorvik.

– Vi har fire redskaper, sier Paal Frisvold. – For det første må du tenke europeisk, at det du har med faktisk har en verdi for EU og Europa. For det andre må du forstå arbeidsfordelingen mellom institusjonene og kjenne deres oppgaver. Hvordan funker Europaparlamentet? Hvordan kommer du til? Når er komitémøtene? For det tredje må du ha et godt nettverk. Du må ha en nordmann som er villig til å bo her i 15 år – eller jukse og ansette en svenske som har gått på College of Europe i Brugge. Og for det fjerde ... du må ha det gøy, du må tro på prosjektet, at Europa trengs, sier Frisvold.

– På et vis er det mye enklere å jobbe for en bedrift enn for en organisasjon eller en regjering, sier Arve Thorvik,

– Stater og organisasjoner har mye større problemer med å definere sine interesser klart, målene er parallelle og står iblant i motsetning til hverandre. Det er mye vanskeligere for den norske ambassadøren å snakke med Europakommisjonen enn Statoils representant. Statoil har en klarere agenda. Dessuten er Statoil med i EU gjennom omfattende aktivitet og mange arbeidsplasser. Det er jo ikke Norge, sier han.

Toppklatreren

Bellona-sjef Frederic Hauge er nordmannen som best har spilt EU-systemet. Han har gjort det uten drahjelp fra norske myndigheter.

– Jeg kom til Brussel for første gang på 1980-tallet for å være med på en aksjon for Greenpeace. De skulle klatre opp noen piper for å protestere mot utslipp av sur nedbør og ville gjerne ha med noen fra Norge. Jeg fikk låne et

JEG
SLÅSS
FOR
NORGE

spiltflagg på den norske ambassaden, sier han.

Hauge var med å grunnlegge miljøstiftelsen Bellona i 1986. Det ble flere turer til Belgia gjennom årene, først i forbindelse med atomubåten Komsomolets som sank utenfor Bjørnøya i 1989. Han bygde opp et kontaktnett i de ulike institusjonene. Det tok av på 1990-tallet da den russiske Bellona-medarbeideren Alexander Nikitin ble arrestert, og Bellona klarte å mobilisere betydelig støtte i Europaparlamentet for å få satt ham fri. Etter årtusenskiftet har Hauge sittet i styrene for et par sentrale planleggingsgrupper i Kommisjonen for klimatiltak – og ble våren 2011 bedt om å være med i en rådgivergruppe til energikommisær Günther Oettinger, som skal utarbeide et veikart for avkarbonisering av europeisk energisektor frem mot 2050. Hauge mener til nå har oppnådd størst resultater i EU med bidrag til internasjonale avtaler om atomforhold.

Etter at Hauge under EU-debatten i 1994 kom i basant ordskifte med motstanderne av norsk medlemskap, åpnet Bellona eget Brussel-kontor, etter hvert med Paal Frisvold som leder.

– Det ble klart veldig tidlig for oss at vi skulle etablere en egen organisasjon. Vi er ikke en norsk miljøorganisasjon. Vi er like mye en europeisk miljøstiftelse som vi er norsk. Vår strategi har aldri vært å gå gjennom den etablerte norske utenriksstjenesten – bortsett fra da jeg lånte flagget, sier Hauge.

Hauge mener veien inn i korridorene er å levere konkrete forslag og utredninger i en form Kommisjonen forstår

– Du har noe å gi, kompetansemessig, ikke bare en interesse som du skal promotere, sier han. Nikitin-saken hadde gitt organisasjonen kredibiliteten og omtalen de trengte.

Også han tror på nettverkverdien, noe han tror ikke faller veldig naturlig for nordmenn.

– Jeg ville ha kontoret rett ved Place Lux, der folk er. Der vi får vite ting. Det irriterer meg så inni helvete når jeg er ute på internasjonale konferanser om miljø, da skal nordmennene bo på samme hotell, de skal spise på

samme restaurant og de skal drikke øl med hverandre før de har seminar med hverandre. Det er jo akkurat da vi ikke burde snakke med hverandre, men med alle andre, sier Hauge.

Det er et tøft marked, i en by der både miljø- og industrilobbyene sender ut sine tyngste kanoner på grunn av verdiene som står på spill. Konkurransen om oppmerksomheten mellom miljøorganisasjonene er betydelig, men ikke nødvendigvis så veldig hard, mener Hauge.

– Alle er så opptatt av å skrive politiske resolusjoner, vi kommer med konkrete løsningsforslag, sier han.

I dag trekker han på skuldrene av norsk Europa-debatt.

– Jeg har jo sett på hvordan finnene har suksess og svenskene ikke har det. Finnene er vant til å lirke og lure i forhold til en stor nabo og prøver å finne løsninger. Svenskene kommer litt ”så här måste det vara”. Jeg tenker med skrekk og gru på hvordan nordmenn ville opptre. De vil si at resten må forstå at det skal være slik vi ser på saken. Den norske kulturen er så selvgod at vi vil oppnå ekstremt lite med et EU-medlemskap. Vi vil ofte påføre oss mest skade ved å være der, sier Frederic Hauge.

Vaktbikkjer i bånd

I 2005 var det 1300 journalister akkreditert til Europakommisjonen. I 2011 hadde det sunket til under 800.

Noe skyldtes at EU hadde ryddet opp i hvem som får adgangstegn, men viktigste årsak til nedgangen var skranten økonomi.

Finanskrisen fra 2008 rammet medieindustrien hardt. Korrespondenter er dyr moro. Nedtrappingen kom fort og hardt og ødela dessuten noe av den europeiske selvfølelsen: Før krisen hadde Brussel passert Washington DC som det sted på kloden hvor det fantes flest utenlandskorrespondenter. Nå ble rollene reversert.

Norske medier ble også rammet av nedgangstidene.

Før 2008 var Brussel stedet utenfor Norge der flest nordiske mediebedrifter hadde faste medarbeidere: NRK, TV 2, NTB, Aftenposten, Dagbladet, Dagens Næringsliv pluss en felles korrespondent for Adresseavisen, Bergens Tidende og Stavanger Aftenblad.

Per 2011 dag har DN og TV 2 lagt ned i Brussel. Det skyldes både tilfeldigheter og budsjettoverveininger. Korrespondentene som i dag er i byen har dessuten jevnt over dårligere økonomiske betingelser enn det som var vanlig for noen år siden.

Situasjonen har bekymret mange, inklusive EU-institusjonene selv. Den negative holdningen mange europeere har til EU skyldes at de ikke får vite om alt det gode arbeidet EU gjør, blir det fremholdt.

I 2005 forsøkte Kommisjonspresident José Manuel Barroso å gjøre noe med saken ved å oppretten en jobb som kommissær for kommunikasjon. Den svenske sosialdemokraten Margot Wallström fikk jobben. Hun var

ingen overbevisende suksess, noe noen mente skyldtes Wallström selv, mens flere mente var en kombinasjon av beskjedne ressurser og en håpløs jobbinstruks.

I 2010 foreslo en arbeidsgruppe i Europaparlamentet, ledet av den tidligere danske TV-journalisten Morten Løkkegaard at EU selv burde betale for å få medier til å dekke Europaunionen, gjennom en stipendordning. Samtidig ønsket han at nasjonale allmennkringkastere burde få retningslinjer hvor man prioriterte EU-dekningen.

– Markedet har ikke klart å løse problemet. Ingen andre ser ut til å ha pengene. Dette er ikke det beste, men det er det beste vi kan få til, sa Løkkegaard.

Medieorganisasjonene syntes særdeles lite om ideene, det kunne minne både om bestikkelser og begrensninger i den journalistiske friheten. Forslagene falt før de ble tatt opp til avstemning i Parlamentet.

I utgangspunktet burde forholdene ligge ganske godt til

Før krisen hadde Brussel passert Washington DC som det sted på kloden hvor det fantes flest utenlandskorrespondenter. Nå ble rollene reversert.

rette for medieovervåkingen av maktapparatet i Brussel. Institusjonene er forholdsvis åpne. Det er tidvis langt lettere å få snakke med ansvarlige beslutningstagere i Kommisjonen enn det er i norske departementer.

Samtidig er stoffet viktig og relevant ut fra hva de fleste medier oppfatter som sitt samfunnsoppdrag. Mange av beslutningene i Brussel har praktisk betydning i en halv milliard menneskers dagligliv.

Men dette behøver ikke bety at de samme menneskene er interessert i å lese, se eller høre om hva som foregår.

Det har sine grunner. EU-maskineriet virker langsomt, noe som gjør det vanskelig å lage engasjerende journalistikk. Unntakene er når de virkelig dramatiske begivenhetene slår inn: Eurokrise eller krig i Nord-Afrika. Men selv da er ikke Brussel det ”egentlige” senter for begivenhetene: Nasjonale politikere tar de endelige beslutningene, det er der dramatikken skjer.

Brusselkorrespondentene lager sine reportasjer, medienes portvakter – reportasjesjefer og vaktasjefer – ser verdien av dette stoffet. En del kommer også på trykk.

Problemet er altså at lesere og seere så fort får kollektive snorkeformennelser, og det finnes klare grenser for hvor mye en mediebedrift kan bedrive folkeopplysning uten at det går ut over ratinger og bunnlinje.

De norske korrespondentene har et par tilleggssutfordringer.

Sammenlignbare medlemsland som Sverige, Finland

og Danmark vil normalt ha flere hundre av sine landsmenn i politiske og byråkratiske stillinger i Brussel, noe som gir et fond av tips og innspill om ting som foregår med betydning i hjemlandet. Dette mangler de norske korrespondentene.

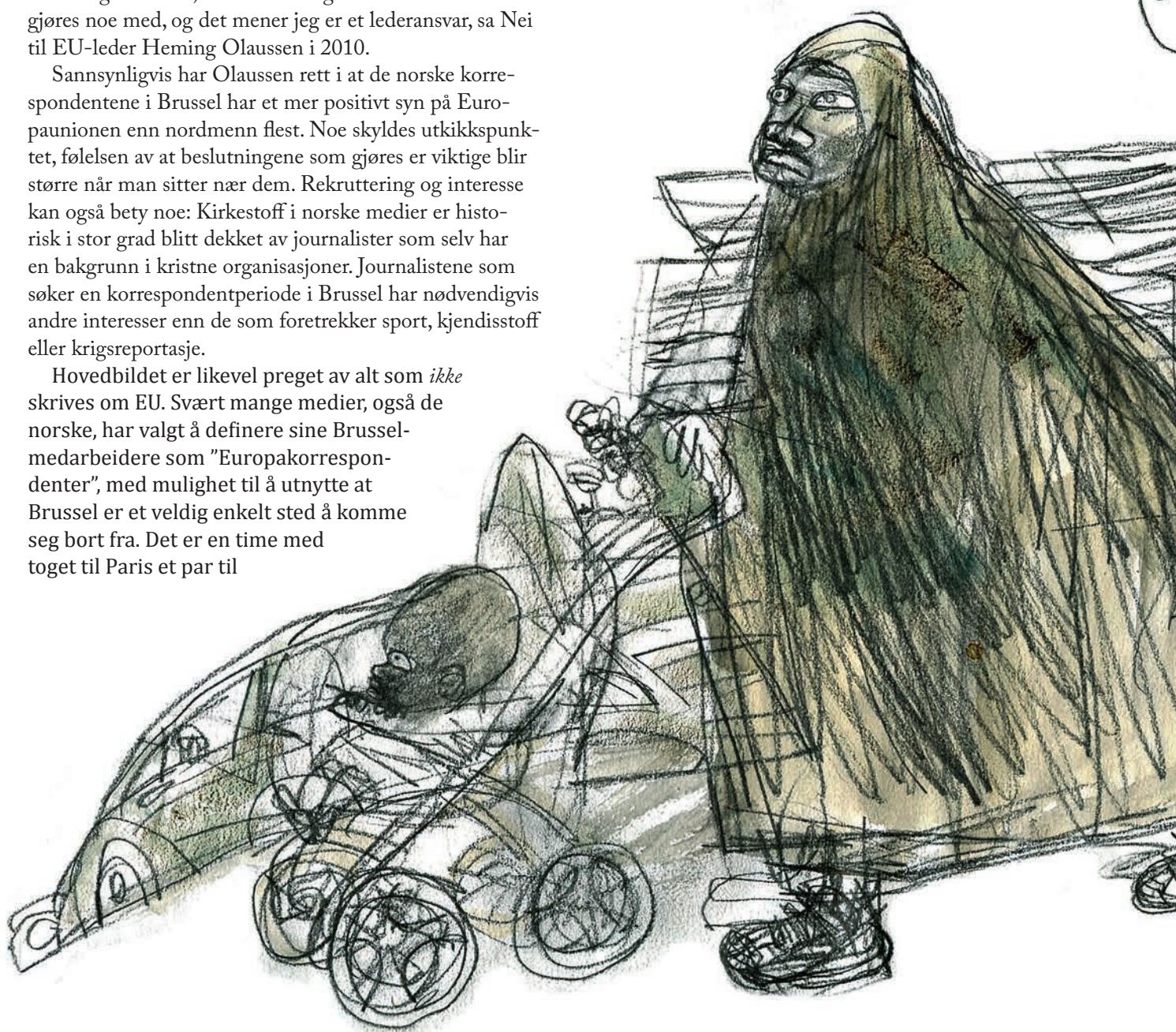
EU-dekningen i Norge blir også nøye overvåket av de stadig aktive organisasjonene som kjemper for og mot norsk medlemskap. Nei til EU har flere ganger klaget over en for EU-positiv dekning i NRK.

– Dette har sittet i veggene i NRK helt siden folkeavstemningen i 1972, via avstemningen i 1994. Det må det gjøres noe med, og det mener jeg er et lederansvar, sa Nei til EU-leder Heming Olaussen i 2010.

Sannsynligvis har Olaussen rett i at de norske korrespondentene i Brussel har et mer positivt syn på Europaunionen enn nordmenn flest. Noe skyldes utkikkspunktet, følelsen av at beslutningene som gjøres er viktige blir større når man sitter nær dem. Rekruttering og interesse kan også bety noe: Kirkestoff i norske medier er historisk i stor grad blitt dekket av journalister som selv har en bakgrunn i kristne organisasjoner. Journalistene som søker en korrespondentperiode i Brussel har nødvendigvis andre interesser enn de som foretrekker sport, kjendisstoff eller krigsreportasje.

Hovedbildet er likevel preget av alt som *ikke* skrives om EU. Svært mange medier, også de norske, har valgt å definere sine Brussel-medarbeidere som "Europakorrespondenter", med mulighet til å utnytte at Brussel er et veldig enkelt sted å komme seg bort fra. Det er en time med toget til Paris et par til

TOWARDS
SUSTAINABLE
HOLLISTIC
COHERSION...

London og Amsterdam, og flyene går overalt.

Det blir – alltid – høyere leserscore for historier om Carla Brunis mulige graviditet eller Silvio Berlusconis siste 18 år gamle flamme, enn om siste infrastrukturs-amordningsinitiativ fra DG Energi.

Og etter som korrespondentene er så mye på tur blir det fort et spørsmål om det ikke er like greit å sende journalister på tur fra hjemlandet enn å holde dem i Brussel på heltid.

Hovedsakelig harmløs

I Douglas Adams science fiction klassiker "The Hitchhiker's Guide to the Galaxy" hjelper hovedpersonene seg frem med en slags hyperpotent Ipad som har all kjent kunnskap om alle kjente sivilisasjoner i Melkeveien. Jorden er en utkant, en slags galaksens Berlevåg.

Etter omfattende studier oppgraderer guidens rese-archer omtalen av Jorden fra ett til to ord, fra "Harmless" til "Mostly harmless".

Gjennom årene med EØS-avtale har EUs mening om Norge utviklet seg på omtrent samme måte. EU betyr her stort sett Kommisjonen, fordi i Rådet og Europaparlamentet skifter holdningene og interessene med politikerne som til enhver tid er valgt.

Norge har siden 1994 vært et langt lydigere ikke-medlem enn mange av medlemmene i EU og betydd mindre arbeid og mas for Kommisjonen. Dette betyr mye for et lands omdømme. Den svake frykten er at denne harmonien skal gå over.

Det enkleste svaret på spørsmålet: *Hva synes de om oss?* er at det gjør de ikke.

Man bryr seg om land som *har* et problem eller *er* et problem, og man bryr seg om land med mange innbyggere – og mest om dem med stor lommebok.

De viktige grunnene til å bry seg om Norge for en organisasjon som EU er at vi leverer mye energi og at vi ligger nær Arktis – det finnes muligens viktige ressurser der oppe i kulden. Men gassen og oljen fra Norge flyter uten potensielle politiske propper, slik de lett kan oppstå i de andre energirørrene som kommer syd- og østfra. Et mulig arktisk eventyr ligger dessuten flere tiår inn i fremtiden.

Det er også en metodisk utfordring å få noe fornøftig svar på spørsmålet.

Spør man Kommisjonens offisielle talsmenn og toppsjefer hva de synes om Norges spesielle forhold til EU, og om hvordan norske myndigheter håndterer dette, kommer det rent eurobabbel, ettersom de sjelden vet eller har brydd seg om saken før. De serverer diplomatiske standardfraser om at forholdet til Norge er godt, varmt og ellers lykke til – pluss at meningsmålingene viser at Norge er det utenforlandet som EUs egne medlemmer helst ville hatt inn i klubben.

Spør man de samme spørsmålene *off record* til folk i EU-apparatet som faktisk jobber med forholdet til Norge, kommer det vage formuleringer som kan tolkes både hit og dit.

De mest frilynte ytringene blir helst servert over en øl på Kitty O'Shea, den irske puben bak Berlaymont-bygningen, eller på kafeene rundt Place Lux – uten at det nødvendigvis er slik den amerikanske journalisten Hunter Thompson beskrev virkeligheten i Washington D.C.: "*The truth is never told before 2. AM*"

En annen kilde til å tolke holdningene er nordmennenes egne observasjoner. Deres historier om holdningene de møter i møtet med EU-apparatet spenner fra beskrivelser av ren arroganse til fascinasjon for utenforskapets gleder.

Legger en dette sammen fremstår et bilde som delvis er klart, delvis bygget på svakt anekdotisk materiale – og som kan tolkes på veldig mange måter.

For eksempel slik:

- EU er et stort apparat, som driver med veldig mye. Det er få som gjør noe såpass marginalt som å pleie kontakten til Norge. Dermed blir det personavhengig, og personene skiftes jevnlig ut. En EU-sjef kan invitere norske representanter fast til møter i en komité eller utvalg under Europakommisjonen, fordi EØS-avtalen åpner for slike invitasjoner. Den neste sjefen kan stryke Norge fra listen, fordi det ikke står spesifikt i EØS-avtalen at Norge skal inviteres til disse møtene – og hun selv synes en klubb som EU skal være for medlemmene.
- Norske innspill mot EU-systemet, faglige og politiske, blir dermed møtt med alt fra entusiasme til en kald europeisk høflighet som norske statsråder på tur iblant forveksler med alminnelig interesse. Ofte møtes norske utsendinger med EU-representanter som ligger på et lavere nivå i hierarkiet, noe som skaper en viss sårhet på norsk side.
- Nordmenn er først og fremst skandinaver, og dermed tillagt stereotypiene om nordboere: Vi er antatt å være direkte, uformelle, uten spesielt raffinement, uten kontinental språklig dannelsel, til å stole på når avtaler er inngått, skjønt ofte med en irriterende selvgodhet.
- Nordmenn tillegges iblant også en noe vill og brutal legning – noen mener det skyldes været – som får oss til insistere på å fortsette med barbarisk hval- og selfangst.
- Norge er et lite land med mange fjell og mange penger, og den åpenbare grunnen til at nordmenn ikke vil være med i EU er at vi har råd – og mangler lyst til å betale for grekernes barregninger. Bortsett fra i brorskapet av sanne europatroende i Kommisjonen, er det enkelt å finne forståelse for en slik holdning i Brussel. *Lucky you!*

- Den irritasjon som måtte være over en slik usolidarisk holdning blant nordmenn blekner mot det traumatiske forholdet EU har til Sveits. Det er også et rikt land med mange fjell. I motsetning til Norges EØS-avtale har de omtrentlig 120 separate handelsavtaler som stadig må reforhandles. Dette sluker ressurser for Europakommisjonen – og sveitsere har aldri vært spesielt medgjørliche forhandlingspartnere. At EU inngikk avtalen i første omgang blir i dag beskrevet som en arbeidsulykke.
- Når Norge altså er blitt uformelt oppgradert til "Mostly Harmless" skyldes det at sentrale norske politikere, helt inn i regjeringen, iblant snakker om en "sveitsisk løsning" som alternativ til EØS-avtalen, hvilket gir eurokratene gåsehud. Det store prosjektet akkurat nå er å tvinge sveitserne inn i en avtale som er mer lik den Norge har.
- Det som vekker mest forbauselse – og tidvis irritasjon – er når norske utsendinger, iblant statsrådsdelegasjoner, kommer til Brussel for å få til endringer i et direktiv fordi det skal implementeres i EØS-avtalen og noen i Norge er blitt veldig sinte. Problemet er at EU diskuterte seg ferdig med saken to-tre år tidligere, og det norske besøket er dermed bortkastet tid og totalt meningsløst.
- De som irriterer seg mest er ofte de som kjenner nordmenn best, altså svensker og dansker. Av dette følger at det slett ikke er de som alltid er de beste allierte når man skal forsøke å maktmanøvrere i Brussel. Til gjengjeld blir det fremholdt at nordmenn i liten grad utnytter det gjennomført positive omdømmet Norge har i Tyskland.

Et sted å være

Brussel har holdt hoff for Europas mektige i mange hundre år.

Brussel ligger på slettene der det katolske og protestantiske Europa møter hverandre, mellom kontinentets øldrikkere og vindrikkere og mellom de som snakker språk av germansk opprinnelse og de med fransk-latinsk legning.

Byens lykke og ulykke ned gjennom århundrene har vært å være kasteball og omstridt arvegods mellom Europas fyrster, konger og keisere – samt å ligge sånn omtrentlig midt i veien når tyskere, franskmenn og soldater fra andre stormakter har vært på marsj mot øst eller vest for å invadere hverandre.

Brussels beboere har stort sett funnet det mest fornuftig å holde seg inne med makthavere, hvem det nå kunne være.

I juni hvert år feirer man ennå en av de mest stor-slåtte slike begivenheter, med *Ommegang*, en parade med hester, rustninger, middelalderdrakter og menn

på stylter, en kopi av et opptog holdt til ære for keiser Karl V i 1549.

Mye senere, i 1815, holdt den britiske hertug Wellington fest her, kvelden før slaget ved Waterloo, en mil sydoover.

Etter en beleven og nasjonalromantisk operaaften i 1830 gikk Brussels borgere ut i gaten og sang arien *La Muette de Portici* – "Den hellige fedrelandskjærlighet". Vaktstyrkene fra de nederlandske makthaverne i landet lot dem synge i fred og oppdaget ikke skikkelig hva som hadde skjedd før belgierne hadde erklært seg som selvstendig nasjon og skaffet seg en konge som var ledig på markedet, Leopold I.

Resten av Europa var skeptisk til hele prosjektet. Charles-Maurice de Talleyrand, den franske statsmannen og diplomaten sa at "det finnes ingen belgiere, det har aldri eksistert noen belgiere og det vil aldri skje".

Snart 200 år senere er det mange belgiere som mener han hadde rett.

Brussel ble imidlertid et utmerket sted å plassere kontorer for de mange europeiske organisasjonene som etter hvert grodde frem, og etter det 20. århundrets europeiske katastrofer ble altså byen hovedkvarter både for Nato og EU.

For EUs del skjedde det i rykk og napp og uten

Lokaliseringsstriden om EU-institusjonene varte i tiår, og når det hopet seg opp i Brussel skyldtes det mest at man ikke klarte å bli enige med hverandre, og så bygde man videre der man var.

egentlig plan. Lokaliseringsstriden om EU-institusjonene varte i tiår, og når det hopet seg opp i Brussel skyldtes det mest at man ikke klarte å bli enige med hverandre, og så bygde man videre der man var.

Noe har vært spesielt følsomt. Europaparlamentet holder egentlig til i Strasbourg, selv om det bare er der noen dager i måneden. Europaparlamentet i Brussel ble reist som et "konferansesenter".

Resultatet ble som EU selv, en ganske utbredt forbauselse over at det har blitt så vellykket som det faktisk har vært.

Nordmannen som kanskje klarest har sett dynamikken – og utnyttet den – er hverken diplomat eller lobbyist, men eiendomsinvestor.

På midten av 1990-tallet kjøpte den norske investoren Olav Thon et hotell i Brussel, så et til, så enda et.

– Så satt vi og spiste lunsj på Bristol, det var vel i 1999. Han hadde invitert et par folk, før han brøt av og sa ..."eeh, dere får fortsette å spise, jeg skal gå på en auk-

sjon". Så han gikk, sammen med advokaten sin, men kom tilbake og sa "Vet dere hva ... jeg kjøpte et stort hotell", sier Nils Hauge, Thons lokale toppsjef.

Thons strategi, i Brussel som andre steder, har vært å ha penger på bok og kjøpe når det er billig. Etter årtusenskiftet er Thon blitt det største hotellmerket i Brussel. I 2012 blir han enda større, når han åpner enda et hotell med 405 rom og 37 leiligheter et kombinert hotell og shoppingsenter.

– Det var og er et spesielt marked, sier Nils Hauge, som er eneste nordmann i Thon-systemet i Brussel. – Det er neppe flere hotellrom i Brussel enn i andre tilsvarende byer, men ganske mye mer i fire-fem stjerners klassen.

– Dere lever av EU?

– Ja, og det forbauset oss litt under krisen. Vi trodde jo vi skulle være skånet, for i EU går jo livet videre. Men vi hadde et tøft år i 2009.

– Annerledes enn Norge?

– Vel minibaren er sjelden rensket og det er sjelden fest på rommet. Folk hygger seg jo sikkert. Det er litt annerledes enn ett femdagers seminar for tømmerne og snekkere i Norge. Det blir mindre slitasje. Men det blir jo mindre omsetning også.

– Og det vil fortsette?

– Det er som en kreftsvulst. Det bare vokser og vokser.

– Til slutt dør du?

– Det er lenge til, sier Nils Hauge.

Norsk utakt

Nordmenn i Brussel skiller seg ikke ut. Det er vanskelig å skille seg ut i Brussel, fordi mangfoldet er så stort.

Av byens omtrentlig en million innbyggere er over halvparten utlendinger. Rundt hundre tusen av dem jobber i relativt høytlønnede stillinger som advokater, diplomater, lobbyister og konsulenter som vegeterer på EU-systemet. Nesten alle nordmennene i byen tilhører denne gruppen.

Mange av dem bor i Waterloo, en villaghetto en mils vei sydover. Der ligger både den norske kirken og "Dronning Astrids skole", et norsk-svensk foretagende. Mange norske barn går der, blant annet fordi skolen er subsidiert av den norske staten. Derfor krever norske myndigheter at nordmenn stasjonert i byen (med unntak av de flyttepliktige diplomatene) skal sende sine barn dit, og ikke til byens rike flora av ypperlige internasjonale privatskoler. Mange ser på sine barns mulighet til å plukke opp et fremmed språk som en gevinst ved å bo i utlandet noen år. Norske barn med utestasjonerte foreldre i Brussel kan regne med å få en god forståelse av svensk.

På to måter er forskjellene mellom nordmenn og andre europeere i Brussel påfallende.

Nordmenn i Brussel lever i en nær konstant *time warp* i forhold til resten av byens politiske miljø.

EU har sine prosjekter og planer og politiske diskusjoner og dragkamper landene imellom. Norge følger en annen rytme.

– Det er en systemfeil i EØS-avtalen. Våre politiske debatter om sentrale politiske tema starter to år etter at EU er ferdig med debatten. Datalagringsdirektivet. Tjenestedirektivet. Postdirektivet. Alle de debattene. Hva tror du de tenker ute i Europa da? Her har de slåss i tre-fire-fem år og fått et jævla vanskelig kompromiss der alle har svelget kameler i større eller mindre grad. Og to år etterpå kommer det en liten mus og vifter med et flagg og hopper sint opp og ned og sier Vi vil ikke! Vi vil ikke! Men så vil vi til slutt, likevel, sier Arve Thorvik.

Men kanskje må det være slik.

– Det er jo ikke relevant i Norge, sier Knut Arne Sanden fra LO. – En dansk minister får briefinger hver uke om det som brygger i EU. Folketinget debatterer og gir pålegg til statsrådene. En norsk byråkrat som møter her i Brussel på vegne av Mattilsynet kan oppdage at et tilsetningsstoff i cornflakes skal tillates, og at det kanskje kan bli et problem for en matminister fra Senterpartiet om noen år. Men det er ingen politisk situasjon nå. Kanalene oppover er tette.

– Og så?

– Så går det noen år og det skal implementeres, og så kommer de folk hit og spør "Åssen går det der Datalagringsdirektivet?". "Jo, det ble vedtatt for to år siden. Nå skal det iverksettes". "Åja" sier de. Det er sånn det fungerer i praksis.

– Alltid?

– *Gjør det viktige før det nødvendige!* står det på en del toaletter, ikke sant. Det er ikke bestandig lett, sier Knut Arne Sanden.

Dot-No!

"De rike er forskjellige fra deg og meg," sier Nick Garraway i romanen "Den store Gatsby".

Dette er den andre og største forskjellen mellom nordmenn og europeere flest, også nordmenn i Brussel.

Ingen nordmenn har toppjobber i Brussel av typen som gir europeisk glans og status, men blant nordmennene som er i byen finnes likevel en følelse av kollektiv rikdom. Det trykgheten om at bak og i bunnen finnes en rik velferdsstat. I motsetning til nesten alle andre europeere, føler de ikke at denne velferdsstaten er umiddelbart truet.

Brussel er et sted hvor den stedlige representanten for Telenor kan ta svangerskapspermisjon midt i svevet, på samme måte som NRK-korrespondenter og norske statsråder. Det gir en kjønnspolitisk eksklusivitet som knapt finnes i noe annet land på kloden, og de tar den med i sitt midlertidige eksil.

– Du kan alltid dra tilbake og få en jobb i Norge, i

"No sense of urgency"

statsforvaltningen eller ta et stipendiat eller et eller annet sånn. Men det er liksom for trygt. Så la oss prøve Brussel og la oss prøve London. Så får du se hvor langt du kommer. Så lenge det går bra, så er det morsomt, sier Andreas Østhagen, praktikanten ved Nord-Norge kontoret.

Fra topp til bunn finnes denne følelsen av eksklusivitet, vissheten om at man alltid kan dra hjem der det finnes flere sikkerhetsnett, under hverandre.

Den største frykten for de (foreløpig) minst privilegerte ligger angsten for å falle utenfor.

– Så lenge man ikke jobber i Norge er det mange utfordringer. Jeg er ikke med folketrygden og jeg legger ikke opp pensjonspoeng. Jeg kunne vært med i folketrygden, men slik det er nå ville det koste mer enn jeg får i lønn. Hvis Norge virkelige ønsker at folk skal reise ut, bør de se på hvilke insentiver som finnes i dagens ordninger, sier Marte Borhaug ved Brusselkontoret.

– Tryggheten er blitt et problem i Norge, sier Kristoffer Thoner, NHH-studenten.

– Det er mye bra, men Norge har ikke noen ordentlig plan for hva man skal verdiskape om 10–20 år. Vi er blitt handlingslammet. Vi føler ingen *sense of urgency* i Norge. Det er også en grunn til at EU-debatten ikke vil komme på bordet med det første, fordi vi ikke har noen *sense of urgency*, sier han.

De fleste nordmenn som er utstasjonert i Brussel mener at Norge bør bli medlem av EU. Slik var det før og slik er det nå. *It's the only show in town*. Å unngå enhver smitte av Europatanken er vanskelig å unngå hvis en oppholder seg i denne byen over lengre tid. Men det er blitt tynnere mellom de virkelig brennende hjertene med årene. Hjertet ligger vanligvis nær lommeboken og der ligger betalingskortet med konto i oljefondet.

Og få av dem tror Norges forhold til EU kommer til å endres med det første.

– Norge kommer aldri tettere på EU med mindre vi endrer internettadressen vår, sier Knut Arne Sanden, LOs mann. - *Europautredningen.no*? Dot-No! Hva blir konklusjonen? Det er gitt på forhånd. Det eneste som er logisk er jo "*Neitileu.no*" Det er konsekvent og gjennomført. Men *Regjeringen.no*? *Arbeiderpartiet.no*? *LO.no*? Det er jo bare nei-nei-nei. Jeg synes vi skal være litt forsiktige. Vi skal ikke gå direkte fra "dot-no" til "dot-yes". Så jeg har foreslått å bytte om bokstavene, at vi bruker ".on" i stedet for ".no", sier han

– Det er i hvert fall litt mer på. Ikke så jævla *off*, sier Knut Arne Sanden.

ANDRE RAPPORTER I SERIEN

RAPPORT # 1: «Forvaltningsmessige konsekvenser av EØS/EU. Sentraladministrasjonen – norsk og europeisk.»
Av Morten Egeberg og Jarle Trondal

RAPPORT # 2: «Norsk identitet og Europa»
Av Thomas Hylland Eriksen og Iver B. Neumann

RAPPORT # 3: «EU/EØS-rett i norske domstoler»
Av Halvard Haukeland Fredriksen

RAPPORT # 4: «Analyse av Norges avtaler og samarbeid med EU på fiskeriområdet»
Av Torben Foss

RAPPORT # 5: «Norwegian Non-Governmental Actors in Brussels 1980 – 2010
Interest Representation and Lobbying»
Av Kjell A. Eliassen og Pavlina Peneva

RAPPORT # 6: «Den femte frihet og Kunnskapens Europa Konsekvenser for Norge»
Av Meng-Hsuan Chou og Åse Gornitzka

RAPPORT # 7: «Iceland and the EEA, 1994-2011»
Av Eiríkur Bergmann

RAPPORT # 8: «EØS-avtalen og norsk energipolitikk»
Av Ole Gunnar Austvik og Dag Harald Claes

RAPPORT # 9: «Norges forhold til EU på mat- og landbruksfeltet»
Av Frode Veggeland

RAPPORT # 10: «Migrasjon og integrasjon: Norges tilknytning til EU»
Av Jan-Paul Brekke

RAPPORT # 11: «Fortiet, forsinket og forvrengt? Norske mediers dekning av forholdet til EU»
Av Tore Slaatta

Europautredningen

Utvalget for utredning av Norges avtaler med EU

Den 7. januar 2010 besluttet Regjeringen å nedsette et forskningsbasert, bredt sammensatt offentlig utvalg som skal foreta en grundig og bredest mulig gjennomgang av EØS-avtalen og konsekvensene av avtalen på alle samfunnsområder.

Utvalgets mandat er som følger:

«Utvalget skal foreta en bred og grundig vurdering av politiske, rettslige, forvaltningsmessige, økonomiske og andre samfunnsmessige konsekvenser (herunder velferds- og distriktpolitiske) av EØS-avtalen.

Det skal legges særlig vekt på å vurdere betydningen av utviklingen i EU og EØS etter inngåelsen av EØS-avtalen for avtalens omfang- og virkemåte. Eksempler på områder det kan være naturlig å utrede er bl.a. distriktpolitikk, demokrati på alle styringsnivå, nærings- og arbeidsliv samt forvaltning av naturressurser og miljø. Utvalgets arbeid skal inkludere en gjennomgang av erfaringene med Schengen-avtalen og øvrige samarbeidsordninger med EU.

Utvalget skal ha vekt på beskrivelser og vurderinger av EØS-avtalens og øvrige avtaler/samarbeidsordningers betydning og virkemåte. Arbeidet i organene som ble opprettet for å overvåke EØS-avtalens funksjon, vurderes også.»

Utvalgsmedlemmer:

Fredrik Sejersted (leder), Liv Monica Bargem Stubholt (nestleder), Frank Aarebrot, Lise Rye, Dag Seierstad, Helene Sjursen, Fredrik Bøckman Finstad, Kate Hansen Bundt, Karen Helene Ulltveit-Moe, Jonas Tallberg, Jon Erik Dølvik, Peter Arbo. Sekretariatet ledes av Ulf Sverdrup, og er lokalisert ved Senter for europe rett (UiO). For mer informasjon se: www.europautredningen.no

Europa-utredningen

Utvalget for utredning av Norges avtaler med EU

ISBN 978-82-93145-22-6 (trykt) • ISBN 978-82-93145-23-3 (nett)